

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta zdravotně sociální
Katedra sociální práce

Diplomová práce

Percepce seniorů studenty Jihočeské univerzity

Vypracovala: Bc. Lenka Lidová
Vedoucí práce: doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Tato diplomová práce s názvem „Percepce seniorů studenty Jihočeské univerzity“ informuje o tom, jak studenti této vysoké školy vnímají seniorskou populaci. Cílem této práce bylo tedy zjistit názory a postoje studentů Jihočeské univerzity na seniorskou populaci. Práce je složena ze dvou částí. Teoretické a praktické. V rámci teoretické části se zabývám problematikou stárnutí a stáří, konkrétně změnami, které s sebou toto životní období přináší. Dále se věnuji osobnosti studenta vysoké školy a jeho potřebám. Teoretická část této diplomové práce také zahrnuje poznatky o interpersonální percepci, čili o tom, jak se navzájem vnímají různí lidé. Dále popisují problematiku předsudků a stereotypů a také o velice aktuální téma s názvem ageismus-neboli diskriminace na základě věku.

Praktická část této práce je tvořena vlastním kvantitativním výzkumem. Ten zahrnuje popis použité metodiky, zkoumaného vzorku, výsledky a diskuzi nad nimi. Terénní sběr dat proběhl v únoru 2014 pomocí techniky sémantického diferenciálu. Výzkum byl realizován na Jihočeské univerzitě. Konkrétně jsem oslovila studenty z Teologické, Zdravotně sociální, Ekonomické a Zemědělské fakulty pomocí webového portálu www.mojeanketa.cz. Tyto fakulty byly vybrány pro zaměření svých nabízených oborů. Porovnávala jsem tedy názory studentů, jejichž obory jsou zaměřeny spíše do ekonomického (tržního, ziskového) sektoru, s názory studentů, kteří se zabývají studiem pomáhajících profesí, čili jejich následná praxe bude zaměřena spíše do neziskového sektoru.

V rámci tohoto dotazníkového šetření bylo rozdáno celkem 400 záznamových archů (100 na každé vybrané fakultě), na kterých respondenti vyjádřili svůj názor na seniorskou populaci. Svůj názor studenti vyjadřovali v rámci hodnocení vlastností seniorské populace na škále od 1 do 5. Tato škála byla na každé straně ohraničena protichůdným významem. Jednalo se například o tyto vlastnosti: Krásný / ošklivý, hlučný / tichý, soběstačný / nesoběstačný... apod. Pro diplomovou práci byla stanovena hypotéza, která říká, že studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně a provedený výzkum a z něj plynoucí výsledky ji potvrdil. Výsledky dále ukazují, že v hodnocení seniorské populace studenty z jednotlivých fakult není významně rozdílné.

Tento fakt je obecně řečeno velice pozitivní, protože můžeme říci, že studenti Jihočeské univerzity nejsou zatíženi předsudky a stereotypy vůči seniorské populaci.

Výsledky této práce jsou přínosné jako podklad při osvětové činnosti v rámci ageismu. Z těchto výsledků mohou být vyvozeny závěry, které povedou k zamyšlení. Tato práce může být také použita pro další vědecké zkoumání a publikační činnost.

Klíčová slova

Stárnutí a stáří

Student vysoké školy

Interpersonální vnímání

Předsudky a stereotypy

Ageismus

Abstract

This diploma thesis named “Perception of the Elderly by the Students of the University of South Bohemia“ provides a detailed insight into the senior population viewed by the university students. The aim of this work is to register the students’ attitudes and the opinions to this issue. The work consists of two parts – a theoretical and the practical. The theoretical part deals with issue of ageing process, namely with the changes which are carried by this life period. Further, this part looks at personalities of university students and their needs in general. Next, it covers a general knowledge about interpersonal perception among humans. This part also describes problems of prejudices and stereotypes connected with a very actual issue – ageism.

The practical part of this diploma thesis contains an own qualitative research which includes a description of used methodology, examined sample, outcomes and further discussion. These data were collected during a field research in February 2014. It was used a technology of semantic differential. The research was undertaken within the University of South Bohemia. Students of Faculty of Theology, Faculty of Health and Social Studies, Faculty of Economy and Faculty of Agriculture were asked to take a part in this study. They expressed their opinions via a web portal www.mojeketa.cz. These faculties were chosen deliberately for their different fields of studies. Thus, I compared the opinions of the students whose fields of studies are specialized either on the market and the business sector, or whose fields of studies are specialized on the help professions and, therefore, their further practice will be orientated to the non-profit sphere.

Within this study there were distributed 400 record sheets in total (100 for each faculty) where the responders expressed their opinions. The opinions on the perception of the elderly were expressed within the scale from 1 to 5. The values of this scale has been of a contradictory character. For instance, there were these characteristics: beautiful/ugly, noisy/calm, self-sufficient/un-self-sufficient etc. There was also stated a hypothesis which has been predicted that the students of the University of South Bohemia perceive the elderly positively. The research proved this expectation. The outcomes also show that there is no big difference between the individual opinions of

the students of different faculties. This result is actually very positive and, therefore, we can say that the students of the University of South Bohemia do not display any prejudices and stereotypes towards the senior population.

The outcomes of this work might be very beneficial as sources for educational work beyond ageism. Further, there can be reached conclusions which will lead to reflection. This work can be used for further scientific investigations and publication activity.

Key words

Ageing process

University students

Interpersonal perception

Prejudices and stereotypes

Ageism

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval (a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů

V Českých Budějovicích dne

.....

(datum a podpis)

Poděkování

Děkuji paní doc. Ing. Lucii Kozlové, Ph.D. za velmi ochotný přístup a cenné rady, které mi během zpracovávání mé diplomové práce poskytla. Dále děkuji své rodině za podporu a trpělivost během celého mého studia.

Obsah

Obsah.....	8
Úvod.....	10
1 Současný stav.....	12
1.1 Stáří a stárnutí.....	12
1.1.1 Obecná charakteristika.....	12
1.1.2 Biologické změny.....	14
1.1.3 Psychické změny.....	15
1.1.4 Změny v sociálním životě seniorů.....	17
1.2 Student vysoké školy.....	20
1.2.1 Osobnost a definice studenta.....	20
1.2.2 Obecná charakteristika období mladé dospělosti.....	20
1.2.3 Maslowova pyramida potřeb.....	22
1.3 Interpersonální vnímání.....	23
1.3.1 Sociální percepce.....	23
1.3.2 Atribuce.....	24
1.3.3 Chyby v sociální percepci.....	25
1.3.4 Předsudky a stereotypy.....	26
1.4 Ageismus.....	28
1.4.1 Co je ageismus?.....	28
1.4.2 Zdroje ageismu.....	29
1.4.3 Projevy ageismu.....	31
2 Cíl práce a hypotézy.....	33
2.1 Cíl práce.....	33
2.2 Hypotézy.....	33
3 Metodika.....	34
3.1 Použitá metoda.....	34
3.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	34
3.2.1 Zdravotně sociální fakulta.....	35

3.2.2	Teologická fakulta.....	36
3.2.3	Ekonomická fakulta	36
3.2.4	Zemědělská fakulta	37
4	Výsledky.....	38
4.1	Grafické znázornění výsledků	38
4.1.1	Pohlaví respondentů	38
4.1.2	Výsledky hodnocení vlastností	39
4.1.3	Sumarizační tabulky	62
4.2	Statistické ověření hypotézy	67
5	Diskuze	68
6	Závěr.....	72
7	Seznam použité literatury	74

Úvod

Člověk během svého života prochází mnoha fázemi. Tak, jak se jedinec vyvíjí a stárne, mění se celá jeho osobnost. Změnami procházejí i mezilidské vztahy, komunikace a obecně vnímání okolního světa, samozřejmě i lidí. To, jak na nás druzí lidé působí, se odráží v našem následném názoru na ně. Je velice zajímavé zkoumat a pak následně psát o tom, jak jedna skupina vnímá druhou, odlišnou. Tyto myšlenky a několik otázek s nimi spojených, daly základ ke zpracování této diplomové práce. Obecně mě zajímalo, jak dnešní studenti vysoké školy vnímají seniorskou populaci. Co si o seniorech studenti myslí, jaké na ně mají názory a postoje.

V dnešní společnosti je naprosto běžné, že lidé mají spoustu předsudků. Ať se jedná o předsudky založené na etnickém původu, náboženském vyznání, vzhledu, ekonomické situaci... apod. Chování jedince, který je ovlivněn stereotypy plynoucími z těchto předsudků, je pak neadekvátní. Mezi tyto předsudky může také patřit ten, který plyne z vnímání seniorů. Někdo si může myslet, že všichni senioři jsou osamělí, pasivní, bez zájmů a možností aktivního života. Někdo jiný může například tvrdit, že senioři jsou nejmoudřejší lidé plní elánu a záviděníhodných zkušeností. Proto jsem chtěla zjistit, jakého názoru jsou právě studenti Jihočeské univerzity. Myslí si o seniorech, že jsou pasivní? Mají vůči seniorské populaci nějaké předsudky? Mají studenti pocit, že jsou senioři krásní, i když neodpovídají aktuálně nastavenému ideálu krásy? Odpovědi na tyto a další jiné otázky jsem získala pomocí výzkumu v rámci této práce.

V dnešní uspěchané době, která je orientovaná hlavně na kariéru, úspěch, peníze a jiné bohatství, lidé moc nepřemýšlejí o svém stáří. Snaží se žít tak, aby vydělali co nejvíce peněz, a realita stáří a odchodu do důchodu je pro ně daleko. Jakoby si ani nechtěli připustit, že i oni budou jednou staří a budou nazýváni seniory a seniorkami. Myslím, že je to tím, že tato společnost je více nakloněna právě těmto mladým lidem a na staré osoby jaksí zapomíná. Jediná spravedlnost je ta, že každý člověk jednou zestárne. Bez ohledu na vzdělání, postavení ve společnosti, bohatství jsou si v této situaci všichni rovni. To, jak pak každý přijme své stáří je velice individuální jev. Proto mě osobně přijde vhodné, aby se o stáří a stárnutí více a více mluvilo a psalo. V tomto

případě by pak mohl nastat ideální stav, kdy lidé budou přijímat své stáří jako naprosto přirozený jev, který umožní lidem nacházejícím se v seniorském věku žít i nadále plnohodnotný život.

Ve své bakalářské práci s názvem Vzájemné vnímání teenagerů a seniorů, kterou jsem psala v roce 2012, jsem zkoumala to, jak seniorskou populaci vnímají teenageři (čili mladiství ve věku 11 až 19 let) a naopak jak seniorská populace vnímá tu mladší. Tato diplomová práce na tu bakalářskou volně navazuje, pouze se změnou cílové skupiny, kterou nyní tvoří studenti vysoké školy, konkrétně Jihočeské univerzity. Dalo by se předpokládat, že tito studenti nebudou ve svém hodnocení až tak kritičtí, protože jsou o problematice správně edukovaní a mají se seniory zkušenosti. Je nutné však dodat, že tyto zkušenosti mohou být pouze z rodinného prostředí, avšak domnívám se, že každý jedinec se ve svém životě se seniory setkal i mimo svou rodinu. I z tohoto důvodu mě osobně zajímalo, jaké tato práce přinese výsledky. Zda-li budou negativní a zjistím, že studenti jsou velmi zatíženi ageismem, nebo se ve výsledcích zobrazí pozitivní a altruistické vnímání seniorů.

Stanoveným cílem této práce je zjistit názory a postoje studentů Jihočeské univerzity na seniorskou populaci. Zajímá mě, jak mladí studenti vnímají tu starší seniorskou část naší populace. Teoretické poznatky, které jsou získány z odborné literatury, jsou v praktické části této práce podpořeny samotným výzkumem.

1 Současný stav

1.1 Stáří a stárnutí

1.1.1 Obecná charakteristika

Stáří je označení pro poslední fázi vývoje člověka. Tato etapa uzavírá lidský život, protože po ní následuje smrt. Souhrnně můžeme říci, že se jedná o důsledek involučních změn, které mají za následek typický obraz jedince označovaný jako fenotyp stáří. (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012) Pro dnešní společnost je tento jev velice aktuálním tématem ke zkoumání. (Říčan, 2006) Se stárnutím člověka je spojováno mnoho diskutabilních otázek. Jednou z nich je například samotný počátek stárnutí. Křivohlavý říká, že: „Stárnutí člověka začíná početím.“ (2011: 19) Ovšem v dnešní populaci je slovo stárnutí spojováno právě s poslední vývojovou etapou, která se rozlišuje na stáří biologické, kalendářní a sociální. Biologické stáří je charakterizováno například dosažením určité míry involučních změn, poklesem výkonnosti, nebo dále zvýšeným rizikem nemocí. Kalvach říká: „Jeho exaktní vymezení se však nedaří a není shoda ani o tom, co by mělo vyjadřovat.“ (2004:47) Kalendářní stáří je však dáno dosažením určitého dohodnutého věku, proto je snadno stanovitelné a jednoznačně určitelné. Vyhovuje proto demografickým potřebám, ale nehovoří však o individuálních změnách člověka. Sociální stáří je charakterizováno souhrnem sociálních změn. Jedná se o změny sociálních rolí, postojů, typických životních událostí. Sociální stáří obvykle začíná odchodem do důchodu, nebo dosažením věku, kdy člověku vzniká nárok na starobní důchod. (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012) Senior je během stárnuté nucen vyrovnávat se s mnoha změnami ve svém životě. Ať se jedná o změny, které jsou viditelné (hlavně ty biologické), nebo se změnami sociálních rolí, životního stylu, či sociálního prostředí. Už jen samotný odchod pracujícího člověka do důchodu je velký šok. Se všemi zmiňovanými situacemi vystává starým lidem na mysl i konečnost vlastního života. Senioři, kteří se nedokázali ztotožnit se svým stářím, mohou zaujímat různé obranné postoje. Mohou být pasivní, hostilní, závislí, nebo mohou odmítat své vrstevníky a vyhledávat pouze mladší generaci. Pozitivní přijetí vlastního stáří je založeno hlavně na dobrých vztazích v rodině a zlepšuje samotnému seniorovi kvalitu života. (Holmerová, 2007)

Z výše uvedených vět vyplývá, že stejně jako všechny předešlé vývojové etapy v životě člověka, i stárnutí s sebou nese mnoho individuálních změn ve všech sférách a složkách osobnosti člověka, které jsou typické právě pro tuto životní fázi. Období stáří může být ještě dále rozdělováno na rané, které je limitováno věkem 60-75 let a pravé, které je popisováno od dosažení věku 75 let a dále. (Vágnerová, 2007) Kdo je tedy vlastně senior? Sak a Kolesárová říkají, že: „Senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti.“ (2012: 25) Periodizace seniorů na jedné straně hraničí s kategorií středního věku a na straně druhé končí smrtí.

Věda, zabývající se procesem stárnutí a fyziologickými změnami se nazývá gerontologie. Kalvach a Mikeš říkají, že: „Gerontologie je nauka, soubor vědomostí o stárnutí a stáří, respektive o problematice starých lidí a života ve stáří. (2004:48). Všechny tyto obecné změny však probíhají a projevují se velmi individuálně, čili odlišně u každého jedince. (Navrátil, 2008) Spolu s gerontologií existuje ještě několik dalších oborů, jejichž cílovou skupinou jsou právě senioři. Jedním z nich je například geriatrie. Tento samostatný lékařský obor se zabývá poskytováním specializované zdravotní péče nemocným lidem vyššího věku. Holmerová ve své publikaci říká, že: „Předmětem zájmu geriatrie je stárnoucí člověk ve zdraví a především v nemoci.“ (2007: 13)

V následujících několika kapitolách budou výše zmiňované změny probíhající ve stáří popsány v několika kategoriích. Autorka Martina Venglářová zapsala souhrn těchto změn do následující tabulky.

Tabulka 1. Změny ve stáří

Tělesné změny	Psychické změny	Sociální změny
- změny vzhledu	- zhoršení paměti	- odchod do penze
- úbytek svalové hmoty	- obtížnější osvojování nového	- změna životního stylu
-změny termoregulace	- nedůvěřivost	- stěhování
- změny činnosti smyslů	- snížená sebedůvěra	- ztráty blízkých lidí
- degenerativní změny kloubů	- sugestibilita	- osamělost
		- finanční obtíže

- kardiopulmonální změny - změny trávicího systému (trávení, vyprazdňování) - změny vylučování moči (častější nucení) - změny sexuální aktivity	- emoční labilita - změny vnímání - zhoršení úsudku	
--	---	--

Zdroj: Venglářová, 2007, s. 12

1.1.2 Biologické změny

Proces stárnutí s sebou přináší zhoršení fyzického stavu. Čili dá se říci, že upadají biologické funkce a celé tělo se zpomaluje. (Vágnerová, 2007) U každého jedince může stárnutí mít úplně jiný průběh a projevy se mohou také značně lišit. Vágnerová píše v knize Vývojová psychologie II., že: „Závisí na interakci dědičných předpokladů a důsledků různých exogenních vlivů, které se v průběhu života stárnoucího člověka postupně nakumulovaly.“ (2007:311) Jedná se vlastně o to, že v genetickém vybavení člověka je zakódován začátek a průběh stárnutí i pravděpodobná délka jeho života. Literatura hovoří o takzvaném *primárním stárnutí*, kdy se v určité době aktivují geny, které ovlivňují stárnutí buněk. Dále máme definované také *sekundárně podmíněné stárnutí*, které je dáno právě působením vnějších (exogenních) vlivů. Ty modifikují funkci organismu v průběhu celého života. (Vágnerová, 2007) Mezi konkrétní involuční projevy v tělesné sféře jedince patří například křehkost kostí, atrofie svalů, v různých orgánech často ubývá funkčních tkání, které bývají nahrazovány vazivem. (Říčan, 2006) Zhoršuje se také smyslové vnímání. Přibližně u 90 % osob, které překročily 60. Rok svého života, můžeme zjistit výrazné zhoršení zrakové percepce. (Langmeier, Krejčířová, 2007) Konkrétně se jedná o změny, které způsobují snížení zrakové ostrosti, horší rozpoznávání barev, nebo také zmenšení oční čočky. Zrakové obtíže se samozřejmě vyskytují i u mladších osob, ale výzkumy ukazují úbytek zrakových schopností se zvyšujícím se věkem. (Šimíčková-Čížková, 2010) Během stárnutí se u jedinců velice často objevuje také nedoslýchavost, která bývá způsobována rychlým poklesem citlivosti sluchu a to častěji pro vysoké tóny. (Říčan, 2006)

Holmerová říká, že: „Při nedoslýchavosti někdy dochází k psychickým symptomům, jako staženost, izolace, až podezíravost. Tito lidé mají pocit, že druzí hovoří před nimi o nich, protože oni je stejně neslyší.“ (2007: 62) Následná dezorientace špatně slyšících osob v komunikaci může velice negativně ovlivňovat jejich sociální vztahy. Bývají totiž mateni různými šumy, hlukem a velice často hovorem většího počtu lidí najednou. (Šimčíková Čížková, 2003) Jedním z dalších častých jevů, které můžeme pozorovat u stárnoucích osob je pokles tělesné hmotnosti a výšky. Se změnou tělesné hmotnosti souvisí i změny tělesných proporcí (šířky ramen, snížení hmotnosti celé kostry, značný úbytek hmotnosti svalů). Kvůli těmto jevům dochází k velkému poklesu celkové pružnosti a hbitosti pohybů starého jedince a tím pádem je omezena jeho pohyblivost, což může vést k častějším úrazům (pádům). (Šimčíková Čížková, 2003)

Dále stárnoucímu člověku klesá výkonnost srdce, která se často projevuje při vyšší fyzické námaze, nebo stresu. A to konkrétně tím způsobem, že srdeční chlopně nejsou tak pružné a snižují činnost srdce jako pumpy. S tím pak nadále souvisí další velice typický projev stárnutí a to je zadýchávání. Senioři totiž nadechují menší množství vzduchu a tím se snižuje vitální kapacita plic. (Mlýnková, 2011) Z důvodu poklesu funkcí většiny orgánů a orgánových soustav se jedinec stává náchylnější k různým onemocněním. U seniorů se velice často objevuje *polymorbidita*, což je jev, který znamená, že jedinec trpí několika různými, většinou chronickými onemocněními najednou. (Navrátil, 2008) Nejčastěji se jedná o kardiovaskulární choroby (hypertenze), nemoci pohybového aparátu (osteoporóza), metabolická onemocnění (diabetes mellitus). (Topinková, 2005)

1.1.3 Psychické změny

Jelikož je všem známý fakt, že tělo a duše jsou v neustálé kooperaci, je samozřejmé, že se tato soudržnost projeví i v procesu stárnutí jedince. Některé z psychických změn, ke kterým ve stáří dochází, jsou právě konkrétně podmíněné těmi biologickými. Říčan píše: „... aktivita mozkových buněk je ve stáří pomalejší, což se projeví i na odpovídající duševní činnosti.“ (2006: 375) Jedná se například s obtíže se zapamatováním a následným vybavením myšlenek. Tento jev je způsoben úbytkem

mozkové tkáni. (Vágnerová, 2007) Během stárnutí také dochází ke změnám v *reakčním čase*. Znamená to, že jedinec má zpomalené reakce, proto je třeba, aby měl dostatek času pro vykonávání různých činností. S tím dále souvisí zpomalení psychomotorického tempa, které se může odrážet v poruchách myšlení. Ty se nejčastěji projevují takzvaným zbláhavým myšlením, což v podstatě znamená, že senior má problém udržet (nebo naopak opustit) myšlenku. (Holmerová, 2007) Eva Jarolímová z kolektivu autorů knihy *Vybrané kapitoly z gerontologie* říká, že: „Staří lidé dobře znají podrobnosti o životě známé osoby, že mají jednoduché, nebo krátké jméno, že snad začíná na K, ale často si jméno nevybaví.“ (2007: 63) S dlouhodobou pamětí však problém nemívají. Jsou často schopni vzpomenout si na minulost a vyprávět o ní. Právě tyto vzpomínky dávají starému jedinci pocit jistoty a bezpečí. Je pro to nutné, aby byla paměť seniorů aktivně trénována. (Holmerová, 2007)

V průběhu stárnutí jedince se dále mění i schopnost koncentrace, neboli udržení pozornosti a soustředění. Pro seniory je těžší zaměřit se na důležité a potřebné informace, ale zároveň i eliminovat ty nepodstatné. Je ovšem známo, že pokud jde o jednoduchou nebo jedinci dobře známou činnost a nepůsobí na něj rušivé elementy, schopnost koncentrace se snižuje mnohem méně. Marie Vágnerová píše, že: „Pozornost lze v tomto věku velmi snadno zatížit především irelevantními zvukovými podněty, jejichž vliv nelze tak snadno eliminovat. Vzhledem k tomu může snadno dojít k selhání i v takových úkolech, které by starší člověk za příznivějších okolností zvládnul.“ (2007: 320) Staří lidé neumí rozdělovat pozornost, nebo ji selektivně zaměřovat jen na některé z podnětů. Mají omezenou kognitivní kapacitu, což vede k tomu, že se nedokáží soustředit na více podnětů současně. Toto omezenější fungování seniora však nemá velký vliv na zvládnání běžného života. Může se ale projevit v některých náročnějších situacích. (Vágnerová, 2007) Ve stáří probíhají také některé změny v osobnosti člověka. Konkrétně se jedná o to, že ty vlastnosti, které člověk během dospělosti potlačoval, se mohou ve stáří projevat více. Tyto změny však bývají často spojovány se změnami společenského prostředí, rostoucí tělesnou i duševní izolací. Je nutné ale zmínit, že konkrétní vliv věku na osobnost není dosud přesně ujasněn. (Šimíčková Čížková, 2003) Venglářová říká, že: „Vždy je nutné odlišit problematické chování způsobené změnami

ve stáří od duševních či somatických poruch.“ (2007: 16) Nejčastěji se u starého člověka může jednat o demenci. Je to patologický jev, k němuž dochází v důsledku degenerativních změn v mozku. Tento syndrom je tvořen poruchami kognitivních funkcí a chování. Demence velice často vede k snížení soběstačnosti jedince a postupně se tak člověk může stát závislý na péči druhé osoby. (Holmerová, 2007) S věkem také stoupá náchylnost k depresím. Což je stav popisovaný chorobnými smutky, těžkou psychickou bolestí a popřípadě s úzkostmi. Deprese může být zapříčiněna nějakou negativní událostí v životě. Ztrátou milované osoby, amputací končetiny, změna sociálního prostředí (domov pro seniory). (Říčan, 2006)

Jako další jev, který provází stárnutí jedince je špatná snášenlivost změn. Senior je důslednější v udržování svého pořádku, je více upoután na stereotypní život. Je totiž dokázáno, že s rostoucím věkem stoupá obtížnost jedince adaptovat se (přizpůsobit) v novém prostředí. Například stěhování nebo jakákoli jiná větší životní změna je pro starého člověka mnohem větší zátěž a trauma, než pro jedince mladšího věku. (Říčan, 2006)

1.1.4 Změny v sociálním životě seniorů

Stejně jako tomu bylo v předchozích kapitolách, ani sociální sféra stárnoucího člověka nesmí být opomenuta. Říčan ve své knize Cesta životem píše, že: „Pro člověka – tvora společenského - je i ve vysokém věku důležité nejen to, jak mu tělo slouží, ale i jak vypadá, jakým dojmem působí na druhé.“ (2006: 373) Proto právě například partnerský život, podpora životního partnera, případně péče o něj se řadí mezi často zdůrazňované priority jedinců vyššího věku. (Čevela, Kalvach, Čeledová, 2012) Je tedy na místě říci, že rodina hraje v životě seniora opravdu důležitou roli. Dá se říci, že ještě mnohem důležitější, než kdy dříve. Z toho důvodu úmrtí životního partnera bývá často spojováno se ztrátou role, která byla součástí samotné identity staršího člověka a nyní je ovdověním ochuzena. (Vágnerová, 2007)

Velice důležitou rolí pro seniora je role prarodiče, popřípadě pradědečka či prababičky. Je dokázáno, že senioři svou roli prarodiče silně pozitivně prožívají. Velice významnou pozitivní roli hrají prarodiče tím, že v podstatě učí mladou generaci.

Konkrétně vyprávěním o svých zkušenostech z minulosti, nebo také často ovlivňují své potomky v rámci životních hodnot a postojů. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

Jednou z opravdu nejzásadnějších změn, které v životě seniora nastanou, je odchod do důchodu, kdy stárnoucí jedinec přestane vykonávat zaměstnání, na které byl po celý život zvyklý. Jeden senior může v odchodu do důchodu vidět počátek zaslouženého odpočinku, kdy se bude naplno věnovat rodině, koníčkům a zájmům. Jaro Křivohlavý píše: „Je to nejen zvolnění životního tempa a celkové uvolnění, co charakterizuje naše pojetí času. A důsledkem toho je, že si můžeme relativně svobodně žít, a tak užívat dary důchodového věku.“ (2011: 26) Můžeme se ale také setkat s negativním přijetím, kdy jedinec má pocit méněcennosti a důchodové trávení času vnímá spíše jako nudu. Pro některé jedince může být představa odchodu do důchodu dokonce hůře snesitelná, než představa smrti (ať už někoho blízkého, nebo vlastní). (Říčan, 2006) Je totiž pochopitelné, že ztráta zaměstnání člověka má viditelné dopady na kvalitu jeho života, kterou Kubátová definuje jako: „... kulturnost životního stylu, ať už se to týká kulturnosti trávení volného času, případně vybavenosti domácnosti kulturními předměty (jako jsou např. knihy) nebo výše vzdělání, případně složitosti vykonávané práce.“(2010: 21) Odchodem do důchodu se také mění vztahy s řadou lidí, které během svého ekonomicky aktivního života člověk poznal díky zařazení do určitého pracovního kolektivu. Dá se obecně říci, že tyto vztahy chladnou, protože osobní kontakt, který býval dříve velice častý, se přerušuje. Naopak je však nutno zmínit, že odchodem do důchodu může člověk nové vztahy navázat. A to například s těmi, které dosud jen míjel či zdravil venku na chodníku cestou právě třeba ze zaměstnání domů. (Křivohlavý, 2011)

Ke změně může docházet v interpersonálních vztazích i v rámci rodiny. Stává se, že senior odchodem do důchodu začíná mít strach z izolace, nebo naopak ze vzájemného přesycení s partnerem. Je však zřejmé, že tyto obavy smysluplným vyplněním volného času, který člověk v důchodu má, vymizí. Jednoduše řečeno je důležité, aby si onen senior dokázal najít činnost, která ho bude naplňovat, uspokojovat a bude mít i nadále pocit seberealizace a potřebnosti. (Vágnerová, 2007)

V následující tabulce jsou shrnuty některé změny, které jsou již výše popisovány, k nimž dochází právě odchodem do důchodu.

Tabulka 2. Změny způsobené odchodem do důchodu

Před odchodem	Po odchodu do důchodu
Stálý nedostatek času	Dostatek, ba nadbytek volného času
Náplň času mi stanoví někdo jiný (nadřízený)	To, co budu dělat, si stanovuji já sám
Nemám čas pro sebe	Mám dost času pro sebe
Umění fungovat (jako kolečko ve stroji)	Umění žít
Spěch	Uvolnění
Stres a distres	Eustres (příjemné vnitřní napětí)
Zážitky	Klid
Úspěch	Osobnostní dozrávání
Horizontála života	Vertikála života
Absolutní sebe-vydávání	Jít do sebe
Připoutání k zaměstnání	Odpoutání od práce
Ponoření se do práce	Ponoření se do sebe
Sebe-realizace	Sebepoznání
Zájem získat a mít	Zájem někým být
Duševní strádání	Duševní naplňování
Vnitřní chudoba	Vnitřní obohacování
Hektické události	Klidnější plynutí času
Vnitřní nepokoj	Ustalování vnitřního pokoje
Stálý běh a shon	Uvolnění
Úzkost a strach jak to dopadne	Klidné očekávání
Hyperaktivita	Klid

Zdroj: Křivohlavý, 2011: 23, 24

Obecně se dá říci, že v tabulce vidíme změny podmíněné odchodem do důchodu. Týkají se hlavně chování, vztahů, sociální komunikace i společenského statutu. Průběh a intenzita změn však není homogenní. Jedná se o velice individuální procesy, v rámci kterých mohou být některé změny důležitější a někde méně znatelné. (Křivohlavý, 2011)

1.2 Student vysoké školy

1.2.1 Osobnost a definice studenta

Obecně definice slova osobnost je mnoho. V podstatě se však jedná o souhrn jednotlivých psychických jevů, které charakterizují jedinečnost člověka, díky níž se odlišuje od ostatních. (Říčan, 2010) Cakirpaloglu Panajotis ve své publikaci Úvod do psychologie osobnosti říká, že: „... osobnost představuje souhrn, souvislost či propojení charakteru, temperamentu, schopností a také konstitučních vlastností člověka.“ (2012: 16)

Za studenta lze považovat osobu, která aktuálně plní roli vyučovaného, bez ohledu na jeho pohlaví a věk. Znamená to tedy, že studentem může být člověk v jakékoli životní fázi. Ať už jako dítě, mladý dospělý, nebo senior. Průcha, Walterová a Mareš v knize Pedagogický slovník o vysokoškolském studentovi říkají, že: „... jeho základními povinnostmi je absolvování škol. výuky (přednášky, semináře, praktická cvičení, soustředění, praxe, stáže), domácí příprava, plnění všech zadaných úkolů, složení předepsaných zápočtů, kolokvií a zkoušek.“ (2003: 234)

1.2.2 Obecná charakteristika období mladé dospělosti

Studium na vysoké škole spadá do období přechodu z adolescence do mladé dospělosti. Hranice dospělosti není nijak striktně a jednoznačně vymezena, neexistuje žádný mezník, který by vstup člověka do této životní fáze nějak potvrzoval. Jediným ukazatelem dospělosti je dosažení zletilosti (čili osmnácti let věku) a ani tento jev nijak výrazně nemění status mladého člověka. (Říčan, 2006)

Obecně se však dá říci, že období, které je nazýváno mladou dospělostí popisuje život člověka od jeho dvaceti do čtyřiceti let. (Vágnerová, 2007) Někteří autoři však

mladou dospělost, která občas bývá nazývána raná, nebo časná, ohraničují jinak. Jedná se však pouze o posunutí věkové hranice o pár let. Langmeier a Krejčířová ohraničují časnou dospělost z jedné strany dosažením dvacátého roku věku, na druhé straně pro tyto autory raná dospělost končí třicátým rokem života. O časně dospělosti konkrétně říkají, že: „... je přechodným obdobím mezi adolescencí a plnou dospělostí.“ (2007: 167) V této životní fázi si člověk zkouší nové sociální role, které s přibývajícím věkem přijme jako součást své identity a které jeho dospělost potvrzují.

Za jedno z nejvýznamnějších kritérií, které obecně značí dospělost jedince je jeho osobní zralost. (Zacharová, Šimíčková-Čížková, 2011) Dá se říci, že tato osobní zralost je definována několika konkrétnějšími faktory. Jedná se například o nezávislost na rodičích, hledání životního partnera, předběžná volba povolání, produktivní orientace. Všechny tyto jevy se v období mladé dospělosti stále formují, protože přechod z adolescence na dospělost se neděje ze dne na den. Člověk si v této životní fázi osvojuje velké množství nových znalostí a bývá často konfrontován se zcela novými úkoly a překážkami. (Langmeier, Krejčířová, 2007) Marie Farková ve své publikaci Dospělost a její variabilita shrnuje znaky mladé dospělosti do několika bodů. V jednom z nich například říká, že: „Má realistické plány, které odpovídají jeho zájmům a sklonům.“ (2009: 44) Jedná se v podstatě o to, že člověk procházející obdobím mladé dospělosti je schopen si uvědomit své limity a umí rozeznat realističnost svých plánů od nemožných situací. Zacharová a Šimíčková-Čížková o mladé dospělosti a jedinci, který se v tomto období nachází, říkají, že: „Končí život v provizoriu, stává se rozhodným a svá rozhodnutí dovede prosazovat obvykle tvrději, než v pozdějším věku.“ (2011: 91) Tyto všechny jevy souvisí s posunem k individualismu, k důrazu na rozhodování podle vlastního úsudku a to ve všech oblastech a situacích dnešního života.

Velice důležitý rozvoj probíhá v oblasti kognitivních kompetencí, dochází hlavně ke stabilizaci emočního prožívání, které se odráží i v sebezpojetí jedince. Vnímá své tělo mnohem realističtěji. Tato fáze bývá často také nazývána jako fáze morálního pozitivismu, která se projevuje tím, že jedinec je schopen velice dobře a rychle přijmout hodnoty a normy jiných skupin. Jedná se například o jeho vrstevníky, rodinu, ale právě

také školu. S tímto jevem také souvisí fakt, že mladí dospělí lidé mají velkou schopnost učit se, která se pak odráží na jejich následném zrání. (Vágnerová, 2007)

Vysokoškolský student v období mladé dospělosti má velkou potřebu vědění. Na rozdíl od pubescentů není primárně negativistický, ale zároveň jen nepřijímá názory a postoje druhých. Snaží se vytvořit si na věc vlastní názor, pátrá po příčinách jevů a snaží se logicky si vysvětlovat souvislosti. Dále také dospělí studenti odmítají dělat něco, co nepovažují za smysluplné. (Conaway, 2009) Potřeba sebevzdělávání totiž vyplývá z potřeb studentů zdokonalovat se, rozšiřovat své schopnosti a dovednosti.

1.2.3 Maslowova pyramida potřeb

Abraham Maslow vytvořil hierarchické uspořádání lidských potřeb, které se v dnešní době velice často používá v psychologii, v managementu, ale i například v sociální práci. Maslow tyto potřeby rozděluje do pěti kategorií.

Biologické potřeby- jedná se hlavně o potřebu jídla, pití, spánku, vzduchu. Je zřejmé, že i u studujících osob musí být tyto potřeby naplňovány. Při studiu za naplnění těchto potřeb zodpovídá jedinec sám, nebo jeho rodina.

Potřeba bezpečí a jistoty- v případě studenta se jedná hlavně o potřebu bezpečí, kdy je důležité, aby při studiu, nebyla ohrožována jeho osobnost, ani průběh studia. Například hlavně šikanou a to ať již ze strany ostatních studentů, tak ze strany pedagogů.

Potřeba sounáležitosti a lásky- bývá více viditelná u studentů, kteří nějakým způsobem vyčnívají nad ostatními, a kolektiv je nějakým způsobem nepřijal.

Potřeba sebeúcty- tato potřeba je úzce determinována postavením studenta v jeho kolektivu. Podporuje to jeho sebevědomí a hledání silných stránek.

Potřeba seberealizace- potřeba sebevzdělávání totiž vyplývá právě z potřeby seberealizace, kdy se student chce zdokonalovat, rozšiřovat své schopnosti a dovednosti a uplatňovat své silné stránky. (Nakonečný, 2007)

1.3 Interpersonální vnímání

1.3.1 Sociální percepce

Percepce, čili vnímání, obecně nám pomáhá poznávat okolní svět, předměty, události, osoby pomocí našich smyslů. Jedná se o aktivní proces, který pramení z vnějšího (poznávaného) prostředí, ale je determinován vnitřním světem, který zahrnuje zkušenosti, potřeby a přání konkrétní osoby. (DeVito, 2008)

Pod pojmem sociální, neboli jinak řečeno meziosobní percepce rozumíme v podstatě vnímání člověka jiným člověkem. Výrost spolu s kolektivem dalších autorů říká: „Pod pojmem meziosobní percepce máme na mysli porozumění tomu, jakým způsobem si člověk vytváří dojmy o charakteristikách a rysech jiných lidí, jakým způsobem vnímá jejich emoce a jakým způsobem interpretuje jejich chování.“ (2008: 182) Sociální percepce je rovněž aktivní proces, kdy si jedinec během přijímání podnětů ze svého okolí, také vytváří svůj vlastní pohled na ně. Promítá do tohoto procesu svou představivost a zkušenosti. (Urban, 2008) Tento proces mezilidského vnímání obsahuje tři následující aspekty:

Tabulka 3. Základní komponenty sociální percepce

Atributivní	Hodnotící subjekt přičítá druhé osobě určité vnější a vnitřní charakteristiky.
Očekávací	Hodnotící subjekt je na nevědomé úrovni ovlivňován různými druhy očekávání, jež selektivně působí na vstupní percepční informaci
Afektivní	Hodnotící subjekt reaguje emocionálně na určité charakteristiky druhé osoby, což ovlivňuje výsledný dojem a vede k selekci určitých informací.

Zdroj: Urban, 2008, s. 138

Do termínu sociální percepce však také spadá vnímání a posuzování sebe sama. Tento termín do psychologie uvedl psycholog Jerome Seymour Bruner a postupně byl ustálen a přijat. Existuje několik zákonitostí procesu percepce.

Jako první je *zákon selekce*, který říká, že z objektů, které se nacházejí v zorném poli jedinců, bývají vnímány jen některé.

Další z charakteristik procesu percepce bývá nazýván *efekt primárnosti* a jedná se o to, že objekty, nebo jejich části, které jsou vnímány jako první, jsou pro utváření celku často významnější a důležitější než informace, které člověk přijímá později.

Zákon interference popisuje uplatňování minulé zkušenosti při výběru určitých důležitých objektů a detailů.

Další jev, ke kterému dochází v rámci mezilidského vnímání, je *utváření podvědomých, hodnotících hledisek*, které jsou spojovány s vnímanými objekty.

Je nutné zmínit, že to, jak lidé vnímají druhé osoby, je velice subjektivní děj a podílí se na něm různé složky osobnosti v závislosti na jejich síle významnosti a zastoupení v osobnosti jako celku. Samozřejmé je, že základním předpokladem pro správné vnímání druhých osob je adekvátní úroveň smyslů a citlivost jedince a dále je nutné si uvědomit, že to, jak vnímáme druhé lidi, ovlivňuje i naše konkrétní očekávání, které máme s těmito lidmi spojené. (Řezáč, 1998)

1.3.2 Atribuce

Proces atribuce spadá do sociální percepce. Jedná se o teorii prisuzování. Dalibor Kučera říká, že: „Teorie sociální atribuce popisují především vnímání kauzality (příčinnosti), tedy jakým způsobem lidé prisuzují příčiny svého chování a chování jiných lidí.“ (2013: 112) Stručněji řečeno jedná se o: „...vyvozování příčin jednání druhého člověka.“ (Řezáč, 1998: 257) Proces atribuce pomáhá lidem poznávat a porozumět okolnímu světu, kdy příčiny, které jsou trvalé a stále mají přednost před příčinami, které jsou jen přechodné. V podstatě můžeme říct, že pokud má nějaký jev stálou příčinu, dá se do budoucna předpovědět, že se tento jev bude opakovat. (Hayesová, 2000) Je nutné dodat, že v rámci interpersonálních vztahů je důležité myslet na to, že chování jedince, které má určitý cíl a je zapříčiněné, řekne o člověku jen málo informací. „Zajímáme se spíše o informace, které vypovídají o tom, jak se určitá osoba liší od jiné, a tyto informace přicházejí především z konání nebo ze spontánního chování vykonávaného bez silných tlaků prostředí“ (Výrost, 2008: 186)

1.3.3 Chyby v sociální percepci

V rámci mezilidského vnímání a poznávání dochází k chybám v posuzování psychických a osobnostních charakteristik. Tyto chyby vznikají proto, že vnímání je velice subjektivní proces. (Kohoutek a kol., 1998) Řezáč říká, že: „Mnohá zkreslení percepce a interpretace událostí je způsobena tím, že si lidé neuvědomují, co vše do zpracování dat vstupuje.“ (1998: 105) Jedná se právě o minulé zkušenosti jedince, o přednostní vnímání různých osobnostních rysů, nebo například do tohoto procesu mohou vstupovat určitě nedostatky v sebekontrolě.

Mezi nejčastější a nejznámější chybu a nedostatek v lidském vnímání můžeme zařadit *haló efekt*. Tento jev spatřujeme u jednotlivců, u kterých dominuje, nebo je poněkud nápadnější jedna vlastnost, kterou jiní lidé vnímají jako první a nejsilnější. Tato vlastnost nebo projev chování může být pro daného člověka výjimečná nebo pouze situační a my jí můžeme vnímat jako charakteristickou. Od takto vnímaného člověka pak může být očekáváno další pozitivní, nebo negativní chování. (Mikuláščík, 2010) Jan Jadrnovek říká, že haló efekt je: „Chyba pozorovatele, při které dochází k převládnutí prvního nebo nejsilnějšího dojmu, takže ten pak potlačí všechny ostatní vjemy, čímž brání jejich správnému rozlišení a zhodnocení.“ (2012: 95) V podstatě se stručně řečeno jedná o tendenci hodnotit člověka podle prvního dojmu, který je založen na tom, že vjem, který přichází jako první je důležitější, než vjemy pozdější. Lidé často první dojem neradi svůj mění, protože jsou přesvědčeni o své přesnosti v odhadu lidí a nechtějí si připustit svůj omyl. Jsou proto schopni filtrovat i nehodící se vlastnosti do charakteristiky, kterou si sami vytvořili. (Termann, 2002)

Další často se objevovanou chybou v hodnocení druhých lidí je *figura a pozadí čili chyba prostředí*. Jedná se v podstatě o to, že prostředí, ve kterém se člověk nachází, může nějak oslabovat nebo naopak posilovat význam jeho vlastní osobnosti. Zmíněná figura pak může být pro hodnotitele sama o sobě narozdíl od pozadí méně důležitá. (Štěpaník, 2003) V rámci této chyby může být člověk hodnocen například podle společnosti, ve které bývá viděn, podle dalších lidí, se kterými se stýká, nebo i podle vybavení jeho obydlí. (Kohoutek a kol., 1998)

Literatura také v rámci chyb v hodnocení lidí mluví o *projekci*. Jedná se o používání vlastních vzorců chování, nedostatků, chyb a představ o správném jednání, které vnímající uplatňuje na druhých lidech. Projekce bývá používána také jako jeden z obranných mechanismů při přenášení své viny na někoho jiného, dále se uplatňuje při přenášení vlastních předsudků vůči jiným lidem. Projekce se také uplatňuje při vnímání jedince, který svými charakteristickými rysy může člověku připomínat vlastnosti již někoho známého. V tuto chvíli jsou mu přisouzeny i všechny další vlastnosti této dříve známé osoby. (Mikuláščík, 2010)

Jako další hodnotící chybou autoři uvádějí tzv. *centrální tendenci*. Tato chyba se projevuje při posuzování a hodnocení většího počtu osob v poměrně krátkém časovém rozmezí. (Řezáč, 1998) Tato chyba v podstatě spočívá v tom, že posuzovatel má sníženou rozlišovací schopnost, vyhýbá se krajním a extrémním hodnotám a uchyluje se k nadměrnému používání středních a průměrných hodnocení. (Kohoutek a kol., 1998)

1.3.4 Předsudky a stereotypy

Jedná se o samostatné jevy, které se v dnešní společnosti v rámci utváření interpersonálních vztahů velice často objevují. Pedagogický slovník od autorů Průchy, Walterové a Mareše o předsudkách říká, že jsou to: „Názory a postoje jednotlivců, společenských skupin, populací, národů, které odrážejí jejich neobjektivní, většinou negativní vztahy k jiným lidem a jevům.“ (2003: 186) Velice často předsudky jsou nevědomé a vznikají na základě minulé zkušenosti. Je to v podstatě soubor předpojatých myšlenek, názorů a hodnocení, které pak následně často negativním a nežádoucím způsobem ovlivňují a zkreslují úsudek a hodnocení dalších osob a jevů. Velký vliv na vznik předsudků má rodina a prostředí, ze kterého člověk pochází. Během socializace z něj jedinec totiž přejímá hodnoty a normy. A to jak pozitivní, tak i negativní, které právě obsahují i některé předsudky. (Kutnohorská, Cichá, Goldmann, 2011) Jedinec, který je ovlivněn předsudky hodnotí druhé osoby (nebo objekty) bez ohledu na jejich individualitu a reálné vlastnosti a nezvažuje žádné další alternativní možnosti přístupu k nim. Je známé, že předsudky mohou mít pozitivní i negativní povahu.

Avšak v dnešní společnosti se bohužel častěji hovoří o těch negativních. (Hayesová, 2000)

Většinou jsou předsudky předem vytvořena, ale nesprávná a objektivně nepodložená stanoviska, která lidé neradi mění, i když postupem času získají opačnou zkušenost, ovšem patří do každodenního života, protože lidem pomáhají si v rychlosti rozdělit jevy/druhé lidi na dobré a špatné. (Nürnberg, 2011) Lidé mohou mít předsudky proti různým jevům. Například proti etnickým skupinám, pohlaví, barvě vlasů, náboženského vyznání, vzdělání a často pramení z tradic, osobních zkušeností a emocí, které daný jev v jedinci vyvolává. Hlavním znakem předsudků je emoční akcentace a hlavně jak již bylo výše zmíněno, odolnost vůči změnám. (Nakonečný, 1999)

Pokud hovoříme o stereotypu, musíme říci, že se obecně jedná o „Zautomatizovaný pevný sled činností, který od osoby, jež jej provádí, nevyžaduje detailní promyšlení, sledování kvality prováděné činnosti a vyhodnocování úspěšnosti.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003: 230) Tato definice však pojednává o stereotypu ve velice širokém slova smyslu. Pro potřeby této práce se však budeme zabývat stereotypy v rámci sociálního poznávání a mezilidského chování. V tomto případě tedy musíme stereotypy popsat jako uniformní vnímání osob, jako by se nevyznačovali žádnými jedinečnými charakteristikami. (Hayesová, 1998) Jedná se tedy o určité předpokládané charakteristiky, které mají vymezit určitou skupinu či kategorii lidí. Tyto stereotypy mohou být zaměřeny na etnické skupiny, mohou být generového rázu, dále se mohou týkat příslušníků různých profesí, nebo mohou být také směřovány různým věkovým skupinám. (Výrost, 2008)

Vytváření stereotypů probíhá podle předem přijatých kritérií na základě povrchních vlastností jedince nebo skupin. Je důležité zmínit, že v rámci stereotypizace nebereme v potaz hlubší vlastnosti, tedy fakt, jaký jedinec ve skutečnosti je. (Hayesová, 1998) V nejčastějších případech se stereotypizace týká skupiny lidí, kteří mají podobné znaky. Může se jednat o společné vlastnosti, projevy chování, vzhled, čili to, čím se daná skupina jeví jako specifická. O stereotypu nadále říkáme, že jsou iracionální, čili nejsou založené na rozumovém vnímání jedinců. (Mikuláščík, 2010) Tošnerová říká: „

Jedná se o výroky a postoje bez pravdivého základu, ale se zdáním, že mají v jádru pravdu.“ (2002: 6) V rámci stereotypizace tedy vzniká obraz, který není vytvořený na základě vlastních zkušeností, ale je již přijat jako hotový, čili říkáme, že stereotypy jsou sdílené, protože se na nich shoduje více lidí v daném společenství. (Nakonečný, 1999) Rozlišujeme dva druhy stereotypů. Tzv. autostereotypy, které vznikají v rámci skupiny, v níž jsou jednotlivci sami členy, na rozdíl od heterostereotypů, které jsou vztaženy na příslušníky jiných sociálních skupin. Obsah stereotypů bývá ve větší míře negativního rázu, a proto velice úzce souvisí s problematikou předsudků. (Výrost, 2008)

1.4 Ageismus

1.4.1 Co je ageismus?

Jelikož se zvyšuje střední délka života, objevuje se tento termín poslední dobou v dnešní společnosti čím dál častěji. Doslovný překlad do českého jazyka pro původem anglický výraz *ageismus*, kde *age* znamená věk, neexistuje. (Tošnerová, 2002) Jako první tento výraz použil R. Butler v roce 1969 v souvislosti s diskriminací lidí na základě věku. Termín *ageismus* se začal více a více používat, postupně se o tuto problematiku zajímalo více a více autorů, avšak ani ustálená definice stále neexistuje. (Benešová, 2010) Mnoho autorů se však shoduje na jednom. *Ageismus* je obecně chápán jako diskriminace na základě věku. Tato diskriminace může být směřována proti jedincům, také však proti celým skupinám lidí. Obecně řečeno věková diskriminace v rámci *ageismu* se projevuje negativními představami a úsudky o starších lidech. (Sargeant, 2012) Marie Farková říká, že: „*Ageizmus* je formou věkové diskriminace, která postihuje především staré lidi...“ (2009: 100)

Pro *ageismus* je dále typické, že mladí lidé pocítují, že staří jedinci se nechtějí vzdát svých postů, avšak starší mají naopak pocit, že jsou vytlačováni mladou ambiciózní generací. (Jandourek, 2012) *Ageismus* totiž může být chápán jako špatně vyložené odlišnosti mezi jednotlivými fázemi lidského života, které jsou pak na venek reprezentovány právě diskriminací jednotlivců (nebo skupin) založenou na jejich věku. (Jirásková a kol, 2005) Tento pojem také označuje jisté přesvědčení o nízké hodnotě a nekompetentnosti stáří, který je zobecňován na celou populaci jedinců, kteří kvůli

svému věku spadají do skupiny starých lidí. Stejně jako všechny ostatní předsudky, tak ani v rámci ageistického chování nejsou brány v potaz značné rozdíly mezi jednotlivými lidmi v této věkové kategorii. Čili jinak řečeno, zapomíná se na jejich individualitu. (Vágnerová, 2007) Jan Jandourek říká, že: „Ageismus brání mladším generacím identifikovat se se staršími lidmi jako lidskými bytostmi“ (2012: 14) Jedná se tedy o specifický druh stereotypizování na základě vytvořených předsudků. Ageismus systematické diskriminování osob pro jejich věk, podobně, jako rasismus se vztahuje k barvě pleti a sexismus k pohlaví jedinců.

Jak již bylo výše uvedeno, jedná se o nový pojem. V literatuře je to vysvětleno tím, že v historii bývalo stáří naopak velice uctíváno a oslavováno právě proto, že vysokého věku se lidé dožívali pouze výjimečně. V té době jim byly připisovány mimořádné vlastnosti. V některých kulturách se ke starým lidem takto chovají dodnes. Negativní postoje ke starým lidem se začaly vyskytovat až v době, kdy se stárnutí a stáří spojovalo s utrpením, nemocí, chudobou a bídou. Tím, že se v dnešní době prodlužuje průměrná délka života, je stárnutí jev společenský a běžný, čili staré osoby nejsou nijak výjimečným jevem. (Pacovský, 1990)

1.4.2 Zdroje ageismu

Ageismus pramení v mnoha jevech. Mezi ně patří hlavně historická změna postavení starých lidí ve společnosti. Modernizace zapříčiňuje nízký sociální status seniorů, který vede právě k jejich diskriminaci. (Vidovičová, 2008) Autor Palmore (1999) shrnul předsudky zakládající ageismus do několika bodů.

1. Nemoc – jedná se o představu, že nemoc je častým jevem a velice vážným problémem u většiny osob starších 65 let, dále sem patří povědomí, že staří lidé jsou ve většině případů odkázáni na ústavní péči a jejich onemocnění mají dlouhodobější ráz.
2. Impotence – v rámci tohoto bodu autor popisuje představu o pohlavní neaktivitě seniorů
3. Ošklivost – lidé se bojí ztráty své tělesné krásy, protože v dnešní společnosti je tento pojem spojován hlavně s mladou populací.

4. Snížení duševních schopností – v rámci tohoto předsudku je psáno o představě, že od středního věku klesá schopnost učení, motivace a obecně poznávání.
5. Duševní onemocnění – jedná se o spojování psychických chorob a poruch s přirozeným stárnutím, jejich nevyléčitelnost a nevyhnutelnost.
6. Zbytečnost – autor zde hovoří o představách, že senioři jsou vyřazeni ze společnosti (kvůli zdravotnímu stavu). Podmiňuje to smýšlení, že senioři už nejsou schopni dále pracovat a pokud tak činí, tak neproduktivně.
7. Izolování – zde je popisována domněnka, že většina lidí starších 65 let žije osamoceně, izolovaně.
8. Chudoba – jedná se o názory, že senioři jsou chudí, že žijí v bídě a špatných podmínkách.
9. Deprese – je to představa, že senioři jsou kvůli své aktuální situaci (viz body výše) postiženi depresemi.
10. Politická moc – autor zde popisuje předsudek, který hovoří o tom, že senioři jsou silná politická skupina, která odvrací politiku od potřebných reforem.

Vyjma těchto předsudků bývají seniorům dále přiřazovány vlastnosti, jako je pasivita, sobeckost, sebestřednost, pohodlnost. Je to však jen špatně zobecněné mínění, protože osoby, kterým lze připsat tyto charakteristiky, najdeme ve všech věkových skupinách. (Jirásková a kol, 2005) Obecně můžeme říci, že ageismus zahrnuje všechny negativní představy o stárnutí, stáří a seniorech. Podněcují ho nadále mýty, které hovoří o seniorech jako o ekonomické zátěži a nepotřebnosti seniorů ve společnosti. Ageismus také pramení z faktu, že lidé už toliko nepotřebují lidskou vzájemnost. Jedná se o daň za technickou vyspělost, kdy vysoce rozvinuté technologie nahradily zkušenosti starších, protože všechno, co lidé potřebují vědět, najdou na internetu a tím pádem nepotřebují rady starších osob. Společenskou prestiž má spíše mládí, krása, síla a dokonalost. (Klevetová, Dlabalová, 2008)

1.4.3 Projevy ageismu

Ageistický postoj je primárně velice odmítavý a negativní, který se projevuje podceňováním a v krajním případě až odporem k lidem staršího věku. Obecným jevem tohoto postoje je diskriminování seniorů. Projevuje se neadekvátním chováním ve společnosti (v obchodech, dopravních prostředcích, zdravotnických zařízeních...) a hlavně nedostatkem úcty. (Langmeier, Krejčířová, 2007)

Tuto diskriminaci můžeme rozdělit na individuální a institucionální. Individuální věková diskriminace spočívá právě ve výše uvedené neúctě, kterou mnozí jedinci vůči seniorům chovají. Institucionální věková diskriminace hovoří o zákonech, povinném odchodu do důchodu a věkovém omezení pro vykonávání různých typů zaměstnání. Jako další formu diskriminace můžeme označit prezentování seniorské populace v médiích. Ta je prezentují jako neschopné, stěžující si a jen velice zřídka jsou představováni jako aktivně pracující, příjemní a navazující milostné vztahy. (DeVito, 2008) V rámci mediálního zobrazování starších osob je nutné zmínit, že senioři se konkrétně v televizních programech objevují jen velice málo. Pokud je již v nějakém pořadu nebo spíše v reklamě zobrazen, jedná se nejčastěji o reklamu na výrobek, který je ve společnosti spojený právě se stářím. Literatura například uvádí inkontinenční pomůcky, zubní náhrady, nebo také doplňky stravy pro správné fungování organismu. (Tošnerová, 2002) Ve zdravotnických zařízeních se diskriminace osob na základě jejich věku může projevovat i při různých výkonech, které bývají odmítány pro věk pacienta a často odůvodněny tím, že by kvůli svému věku zákrok nemusel přežít. Samozřejmě se zde jedná o neopodstatněná tvrzení, protože kontraindikace nejsou přímo závislé věku pacienta, ale na jeho funkčním stavu. (Kutnohorská, Cichá, Goldmann, 2011)

Velice často se také objevuje ageismus v každodenní mluvě lidí hanlivě označujících seniory. Projevem diskriminace je také vymezování charakteristik osob na základě jejich věku. DeVito říká: „Například „bystrý pětasedmdesátník“, „čilá pětasedesátice“, či „odpovědný teenager“ jsou výrazy navozující představu, že popsané vlastnosti jsou výjimkou u lidí takového věku a potřebují zvláštní zdůraznění.“ (2008: 136) Je tím vlastně řečeno, že daná vlastnost a uvedený věk k sobě normálně nepatří. Příkladem toho je i předsudek, který hovoří o tom, že senioři jsou pro českou

společnost jen ekonomickou zátěží a zdrojem problémů právě pro svou neproduktivitu a závislost na financích ze státního rozpočtu. Lidé by se však měli zamyslet nad tím, že pracující osoby v produktivním věku podporují svoje rodiče, kteří se celý život o ně starali, coby o vlastní děti. (Vurm, 2010)

Dalším projevem diskriminace osob na základě jejich věku může být viděn v jejich zaměstnávání. Zaměstnavatelé často nechtějí přijímat staršího jedince, protože je přesvědčen, že je nevýkonný, nepřizpůsobivý a staromódní. Opět to pramení z výše uvedených předsudků, které se lidem dostávají do povědomí. Avšak je nutné také zmínit, že ageismus může být směřován také i proti mladým lidem. Konkrétní příklad můžeme vidět opět v jejich zaměstnávání. Existují zaměstnavatelé, kteří do své firmy přijímají právě osoby staršího věku pro jejich zkušenosti získané z praxe, názorovou stabilitu, znalostem postupů. Proto se stává, že zaměstnavatel nechce na volné pracovní místo přijmout mladého jedince, který je nezkušený pozbývá i další výše zmíněné vlastnosti. Avšak je sporné, zda upřednostňování starších či mladších osob v rámci pracovního pohovoru, je projevem ageismu. Odborníci tím jen chtěli naznačit, že i generace mladších osob může mít v souvislosti se svým věkem značné nevýhody. (Bočková, Hastrmanová, Havrdová, 2011)

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce bylo zjistit názory a postoje studentů Jihočeské univerzity na seniorskou populaci.

2.2 Hypotézy

H: Studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně.

3 Metodika

3.1 Použitá metoda

Pro kvantitativní výzkum této práce je použita technika sémantického diferenciálu. Tato technika je velice účinná pro sledování názorů, postojů, předsudků jedné skupiny vůči druhé. Nejčastěji bývá využívána v psychologických a pedagogických výzkumech. (Průcha, Veteška, 2012)

Autorem této techniky je Charles E. Osgood, G. J. Suci a P. H. Tannenbaum a popsali ji v knize *The Measurement of Meaning* v roce 1957. (Gavora a kol, 2010) Samotný sémantický diferenciál obsahuje několikabodové škály (většinou pětibodové, nebo šestibodové), na kterých jsou umístěna přídavná jména opačného významu (například hlučný-tichý, vstřícný-sobecký). Tato adjektiva pak často označují vlastnosti lidí či skupin a jsou v rámci dotazníkové tabulky rozmístěny tak, aby na jedné straně nebyly jen pozitivní vlastnosti a na druhé jen ty negativní. Vedlo by to k velkému zkreslení. V rámci dotazování pomocí této popisované techniky je respondentům předložena ona dvojice charakteristik a jejich úkolem je označit na škále bod, který nejlépe vystihuje (nebo se alespoň přibližuje) jejich názor. Jednotlivé body této škály jsou pro vyhodnocování očíslovány. (Pelikán, 1998)

Své záznamové archy jsem vložila na internetový portál www.mojeanketa.cz. Odkaz na něj jsem pak rozesílala respondentům a ti ho rozesílali dále.

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Jak již z názvu práce vyplývá, zkoumaný soubor tvoří studenti vybraných fakult Jihočeské univerzity. Po potřeby výzkumu této práce byly vybrány čtyři fakulty, které svými vzdělávacími programy se jeví jako protichůdné. Konkrétně se jedná o tyto fakulty. Teologická, zdravotně sociální, ekonomická a zemědělská. Teologická a zdravotně sociální fakulta vede své studenty k práci v pomáhajících profesích (v neziskovém sektoru), proti tomu u absolventů ekonomické a zdravotně sociální fakulty se předpokládá, že jsou orientováni spíše na práci v tržím odvětví. Je tedy možné uvažovat o tom, že studenti prosociálních oborů (teologické a zdravotně sociální fakulty) budou více empatičtí než studenti zaměřeni na ziskový sektor. Respondenti byli

získávání pomocí techniky nabalované sněhové koule (snowball sampling). Tímto způsobem jsem získala celkem 100 respondentů z každé fakulty, která byla zahrnuta do tohoto výzkumu. Jedná se tedy celkem o 400 dotázaných jedinců.

3.2.1 Zdravotně sociální fakulta

Tato fakulta započala svou činnost v roce 1990 avšak nejdříve jako součást fakulty pedagogické. Samostatnou fakultou se stala v následujícím akademickém roku 1991/1992 a svými programy slučuje sociální a zdravotní problematiku. Tato fakulta se obecně zabývá osobami s postižením bez rozdílu pohlaví a věku. Usiluje o jejich začlenění do běžných obvyklých aktivit. K tomu svým studentům poskytuje všechny potřebné informace o různých onemocněních, typech postižení, o prevenci a minimalizaci následků, které určitá onemocnění s sebou nesou. Stejně důležité jsou ale i poznatky o způsobech včasného diagnostikování a řešení, které samozřejmě postihuje sociální oblast lidského života. Absolventi jsou tedy schopni pomoci druhým lidem nejen ve zlepšení jejich zdravotního stavu, ale také jsou vybaveni schopnostmi intervence v oblasti řešení nepříznivých životních situací, nebo začleňování osob do společnosti. Díky kombinaci těchto dovedností mají absolventi této fakulty vysokou šanci uplatnit se na trhu práce.

Zdravotně sociální fakulta je díky svému počtu studentů druhou největší fakultou Jihočeské univerzity. Zájemcům o studiu nabízí možnost přihlásit se do třinácti bakalářských a čtyř navazujících magisterských oborů. Jedná se například o obory: Všeobecná sestra, Porodní asistentka, Sociální práce ve veřejné zprávě, Rehabilitační- psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory... atd. Absolventi magisterských oborů pak mohou dále studovat ve dvou doktorských programech. Tato fakulta umožňuje studium také v anglickém jazyce. Konkrétně bakalářský obor Nurse a navazující magisterský obor Nursing care in geriatrics. V rámci studií na této fakultě procházejí studenti také odbornou praktickou výukou, která probíhá na pracovištích různého typu. Fakulta například spolupracuje se všemi nemocnicemi Jihočeského kraje, nebo různými domovy pro seniory, proto si studenti mohou v praxi vyzkoušet své teoretické znalosti a rozvíjet tak potřebné dovednosti pro aplikaci v následné praxi.

Fakulta je organizačně tvořena děkanátem, devíti odborně zaměřenými katedrami, třemi odděleními a Ústavem zdravotně sociální práce. (ZSF)

3.2.2 *Teologická fakulta*

Tato fakulta byla založena roku 1991 jako součást Jihočeské univerzity a navazuje na kulturní a vzdělávací tradici teologického a filosofického studia. Svou činností se fakulta zaměřuje na oblasti, jako jsou teologie, filosofie, sociální práce a klade velký důraz na křesťanské, etické a sociální hodnoty. Zájemci o studium na této fakultě mohou vybírat z bakalářských a navazujících magisterských oborů. Například se jedná o obor Filozofie a religionistika, Sociální a charitativní práce, Teologie, Etika v sociální práci... atd. Absolventi těchto oborů, čili této fakulty pak v praxi nacházejí uplatnění v církevních zařízeních, které jsou zaměřeny například na vzdělávání, ale i ve veřejné sféře jako sociální pracovníci v zařízeních sociální péče, a vychovatelé při střediscích volnočasových aktivit. (TF)

3.2.3 *Ekonomická fakulta*

Tato fakulta je poměrně mladá součást Jihočeské univerzity. Svou činností vytváří a zajišťuje prostředí pro podporu poznání v ekonomických disciplínách se zaměřením především na ekonomiku a řízení podniků a socioekonomické faktory pro rozvoj regionů. Při své vědecko-výzkumné práci kladou důraz na spolupráci pedagogů, studentů, zástupců podnikatelské sféry a veřejnoprávních institucí.

I tato fakulta nabízí zájemcům o studium možnost studovat v bakalářských, navazujících magisterských a doktorských programech. Jedná se například o obory: Řízení a ekonomika podniku, Ekonomická informatika, Obchodní podnikání... atd.

Ekonomická fakulta se také úspěšně angažuje ve vědecko-výzkumné činnosti, pořádání mezinárodních vědeckých konferencí, na této fakultě také vycházejí různé vědecké časopisy. Studenti této fakulty mají široké možnosti ve spolupráci s různými institucemi. Ať už se jedná o organizace v ČR, nebo v zahraničí. Je jim zajišťováno provázání teoretických znalostí s praktickými dovednostmi, které jsou nezbytné pro uplatnění absolventů na trhu práce. Fakulta svým studentům umožňuje komplexní

zajištění profesních stáží v regionálně významných společnostech, s nimiž spolupracuje, zaměřených na rozvoj dovedností ve vztahu k jejich cílovém oboru. Studenti se tak mohou hlouběji odborně připravit na vybranou oblast.

Aktuálně se ekonomická fakulta zabývá problematikou související se sledováním a hodnocením inovačních procesů v podnicích a oblasti regionálního managementu. (EF)

3.2.4 Zemědělská fakulta

Tato fakulta byla založena již roku 1960 a stála u zrodu Jihočeské univerzity. Uchazečům o studium nabízí stejně jako předchozí fakulty také bakalářské, navazující magisterské a doktorské studijní programy. Konkrétně se například jedná o obory: Agroekologie, Zemědělství, Zootechnika, Agropodnikání, Pozemkové úpravy a převody nemovitostí... atd.

Absolventi této fakulty nacházejí uplatnění jako odborní pracovníci či podnikatelé na úseku zemědělství a služeb spojených s péčí o krajinu, dále jako specialisté v problematice ochrany přírodních zdrojů. Své teoretické i praktické poznatky mohou absolventi také uplatnit v řízení úspěšného chovu jednotlivých druhů zvířat. Kromě těchto tradičních uplatnění, jsou absolventi vybaveni dovednostmi pro práci v potravinářském průmyslu v rámci zkoumání kvality potravinářských surovin. (ZF)

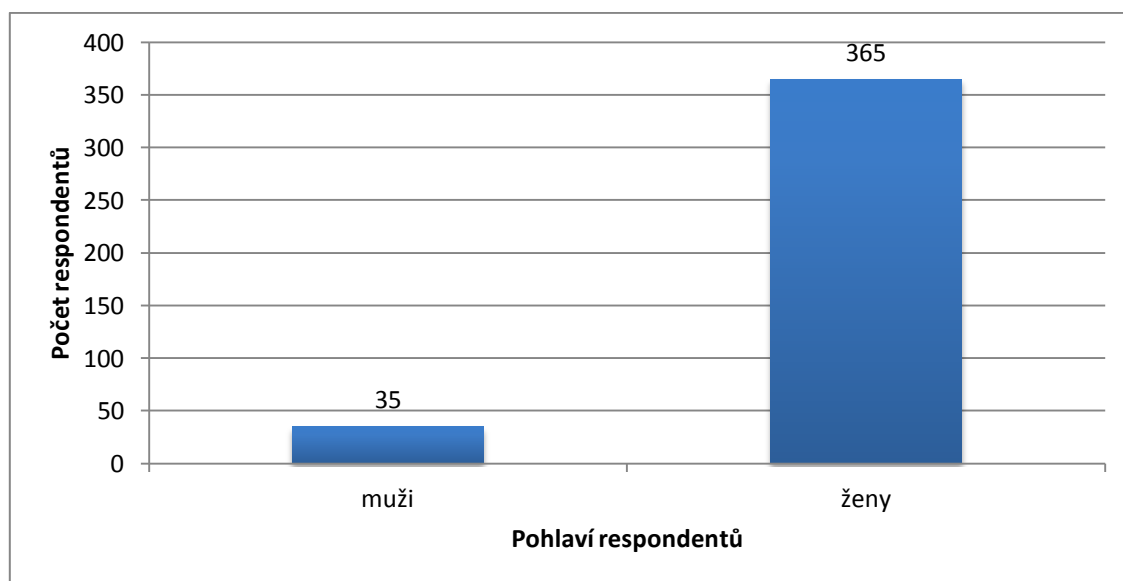
4 Výsledky

4.1 Grafické znázornění výsledků

4.1.1 Pohlaví respondentů

Z grafu níže je patrné, že soubor respondentů tvořily převážně ženy. Konkrétně se jedná o 365 žen z celkového počtu 400 respondentů. Mužů se zúčastnilo pouze 35. (Graf 1.)

Graf 1. Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

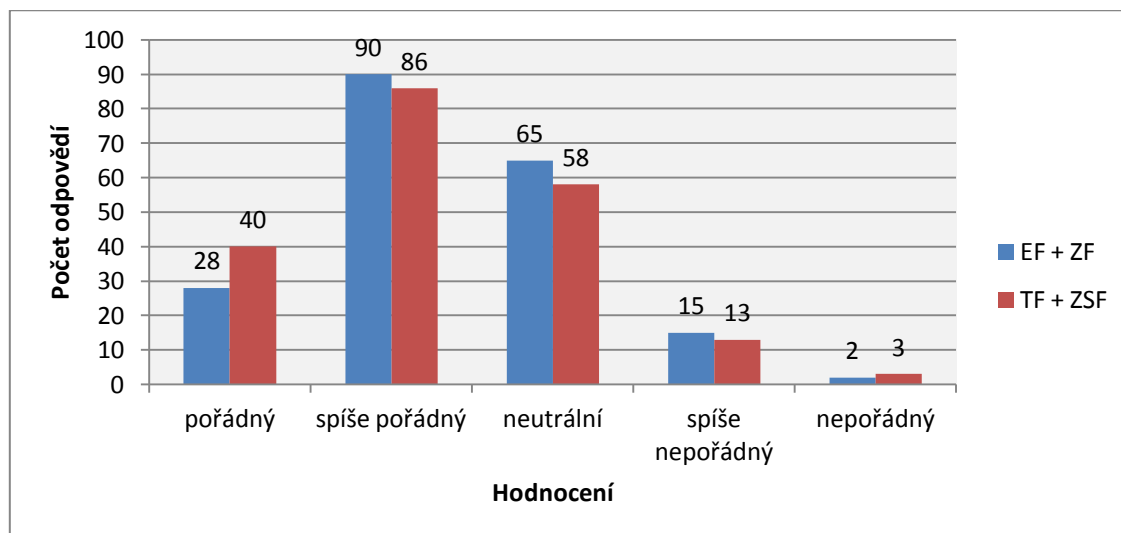
4.1.2 Výsledky hodnocení vlastností

Pořádný / nepořádný

V rámci hodnocení pořádnosti a nepořádnosti respondenti z ekonomické a zemědělské fakulty (EF + ZF) nejčastěji odpověděli, že seniora vnímají jako spíše pořádného. Jedná se celkem o 90 odpovědí (45 %). Druhé nejčastější hodnocení seniora v této oblasti bylo neutrální, které zvolilo 65 studentů (33 %) z těchto dvou fakult. Jako pořádné vnímá seniory celkem 28 respondentů (14 %). Možnost spíše nepořádný byla zvolena 15 x (8 %) a jako nepořádné vnímají z těchto dvou uvedených fakult pouze 2 studenti (1 %).

Respondenti z teologické a zdravotně sociální fakulty (TF + ZSF) odpovídali podobně. Nejčastěji také zvolili možnost, že senior je pro ně spíše pořádný. Vybralo si ji celkem 86 studentů (43 %). Neutrální možnost zvolilo 48 studentů (29 %). Pořádný je senior pro 40 respondentů (20 %). 13 respondentů (7 %) považuje seniora za spíše nepořádného a poslední možnost, které zobrazuje seniora, jako nepořádného byla zvolena 3 x (2 %). Všechny tyto údaje znázorňuje graf 2.

Graf 2: Pořádný / nepořádný

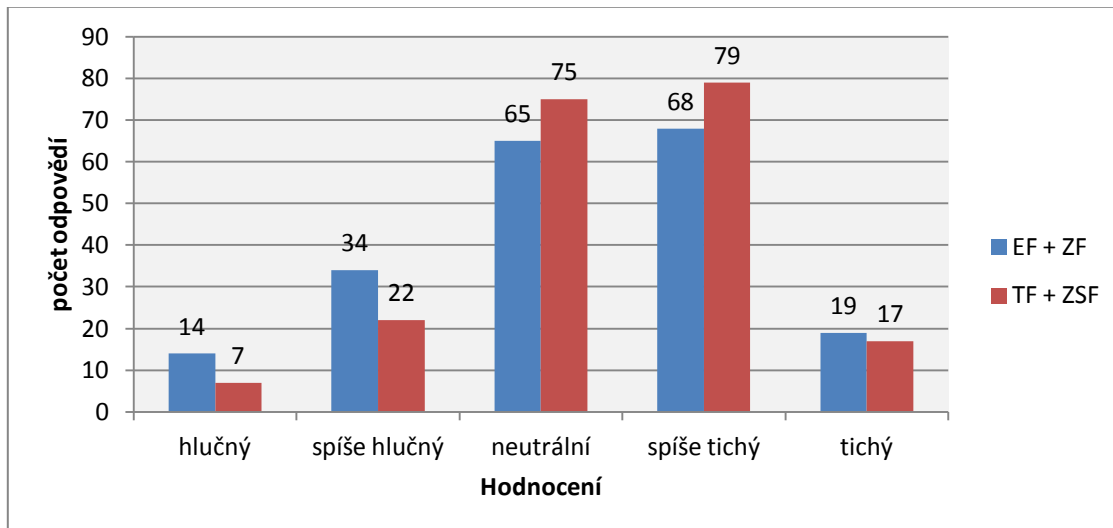
Zdroj: Vlastní výzkum

Hlučný / tichý

Na škále, která zobrazovala hodnocení seniorů v rámci hlučnosti / tichosti studenti ze skupiny nesociálních fakult odpovídali následovně. Nejčastěji volili možnost, která popisuje seniory jako spíše tiché. Vybralo si ji 68 respondentů (34 %). Další nejčastěji volenou možností byla ta neutrální, kterou takto označilo seniory celkem 65 studentů (33 %). 34 respondentů považuje seniory za spíše hlučné (17 %), 19 studentů (10 %) označilo seniory za tiché a pro 14 (7 %) respondentů je senior hlučný.

Oslovení studenti z druhé skupiny fakult nejčastěji volili stejnou možnost a to tu, která popisuje seniory jako spíše tiché. Konkrétně je tak označilo 79 respondentů (40 %). Podobné výsledky jsou i v rámci dalších odpovědí. Neutrální možnost si vybralo 75 studentů (38 %). Pro 22 studentů z celkových 200 (11 %) jsou senioři spíše hluční. Jako hlučné vnímá seniory 17 respondentů (9 %). Nejméně často vybíranou možností byla charakteristika popisující seniory jako hlučné. Zvolilo jí 7 respondentů (4 %). Tyto výsledky zobrazuje následující graf 3.

Graf 3: Hlučný / tichý

Zdroj: Vlastní výzkum

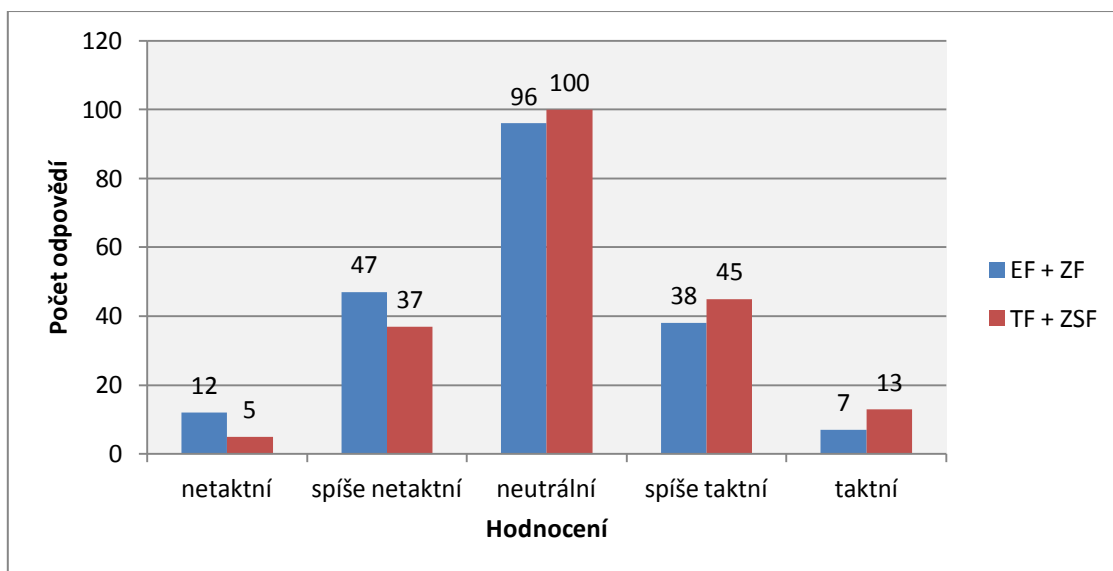

Netaktní / taktní

V rámci hodnocení seniorů z pohledu taktnosti si studenti ekonomické a zemědělské fakulty nejčastěji vybírali neutrální hodnocení. Učinilo tak celkem 96 respondentů (48 %). Druhou nejčastěji volenou možností byla ta pod číslem 2, čili hodnocení seniorů jako spíše netaktní. Zvolilo ji 47 respondentů (24 %). 38 respondentů (19 %) vnímá seniory jako spíše taktní a pro 12 studentů (6 %) jsou senioři netaktní. Nejméně vybranou možností byla ta, která popisuje seniory jako taktní. Zvolilo si ji pouze 7 studentů (4 %).

Respondenti ze skupiny, kterou tvoří teologická a zdravotně sociální fakulta, odpovídali nejčastěji také neutrálně. Možnost, která byla označena číslem 3, si vybralo celkem 100 studentů, čili polovina respondentů z této skupiny (50 %). Další nejčastější volenou možností byla ta, která popisuje seniory jako spíše taktní. Zvolilo jí 45 respondentů (23 %). 37 studentů (19 %) vnímá seniory jako spíše netaktní, pro 13 respondentů (7 %) jsou senioři taktní. Nejméně často volenou odpovědí byla možnost, která popisuje seniory jako netaktní. Označilo je tak pouze 5 studentů (3 %). (Graf 4)

Graf 4: Netaktní / taktní

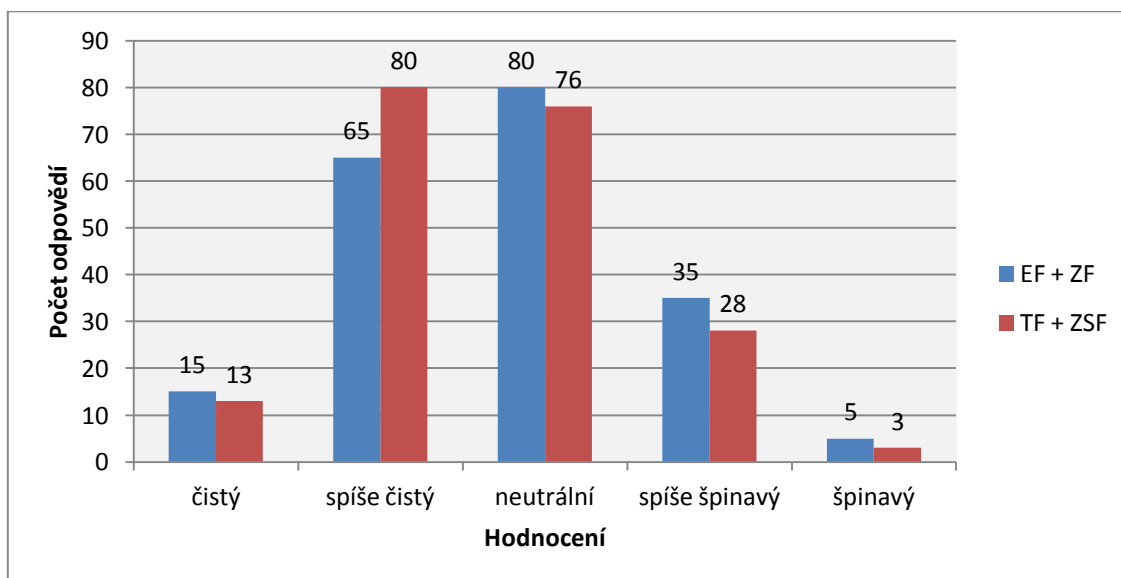
Zdroj: Vlastní výzkum

Čistý / špinavý

V rámci hodnocení seniorů v souvislosti s udržováním osobní hygieny odpovídali dotázaní z ekonomické a zemědělské fakulty následujícím způsobem. Nejvíce respondentů zvolilo neutrální možnost. Učinilo tak celkem 80 studentů (40 %). Druhou nejčastěji volenou možností byla ta, která popisuje seniory jako spíše čisté. Vybralo si ji 65 respondentů (33 %). Pro 35 studentů těchto fakult jsou senioři spíše špinaví (18 %). 15 respondentů vnímá seniory jako čisté (8 %) a nejméně studentů si vybralo možnost popisující seniory jako špinavé. Jedná se o 5 respondentů (3 %).

Na stejnou otázku odpovídali studenti teologické a zdravotně sociální fakulty následovně. Největší počet odpovědí získala odpověď charakterizující seniory jako spíše čisté. Celkem ji zvolilo 80 respondentů (40 %). Další nejčastěji vybranou možností byla ta neutrální, kterou zvolilo 76 studentů těchto fakult (38 %). 28 respondentů vnímá seniory jako spíše špinavé (14 %), pro 13 respondentů jsou senioři čisti (7 %) a jen 3 studenti odpověděli, že senioři jsou pro ně špinaví (2 %). Všechny tyto výsledky jsou zobrazeny v následujícím grafu (Graf 5).

Graf 5: Čistý/ špinavý

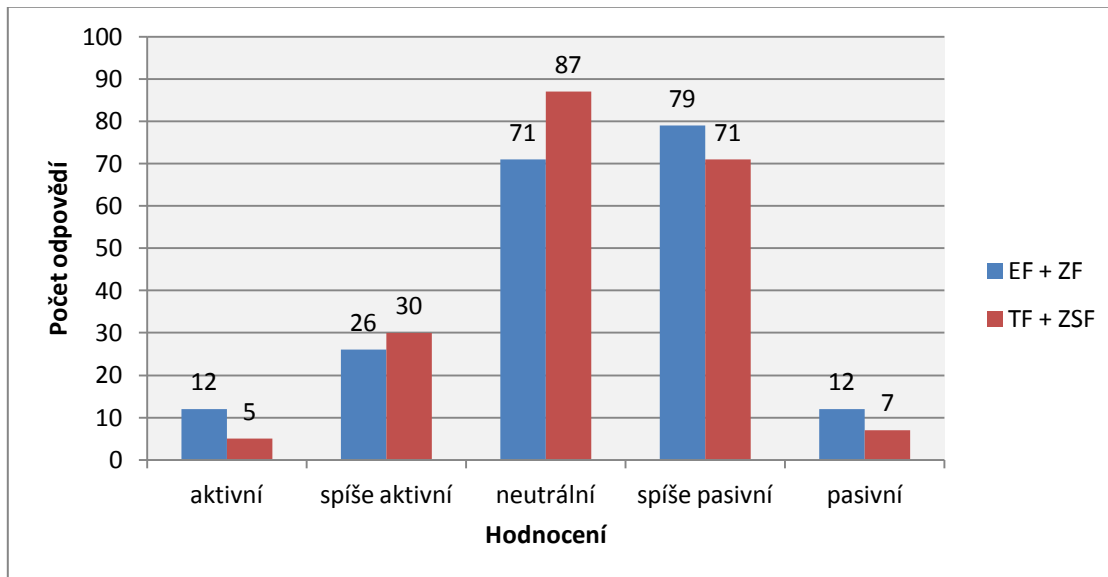
Zdroj: Vlastní výzkum

Aktivní / pasivní

Oslovení studenti z ekonomické a zemědělské fakulty na škále určující jejich názor na seniory z pohledu aktivity / pasivity odpovídali takto. Většina z nich vnímá seniory jako spíše pasivní. Tuto odpověď si vybralo 79 studentů (40 %) z celkového počtu 200 respondentů. Neutrální možnost byla druhá nejčastěji vybíraná. Zvolilo ji celkem 71 respondentů (36 %). Pro 26 studentů jsou senioři spíše aktivní (13 %). Poslední dvě možnosti zvolil stejný počet respondentů a to 6. Jedná se o odpovědi označující seniory jako aktivní (12 %) a jako pasivní (12 %).

Studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty odpovídali v rámci hodnocení těchto charakteristik takto. Nejvíce respondentů zvolilo neutrální možnost. Byla vybrána celkem 87 respondenty (44 %). Pro 71 studentů těchto uvedených fakult jsou senioři spíše pasivní (36 %). 30 studentů (15 %) vnímá seniory jako spíše aktivní. Pro 7 respondentů (4 %) jsou senioři pasivní a 5 respondentů (3 %) vnímá seniory jako aktivní. (zobrazeno v grafu 6.)

Graf 6: Aktivní / pasivní

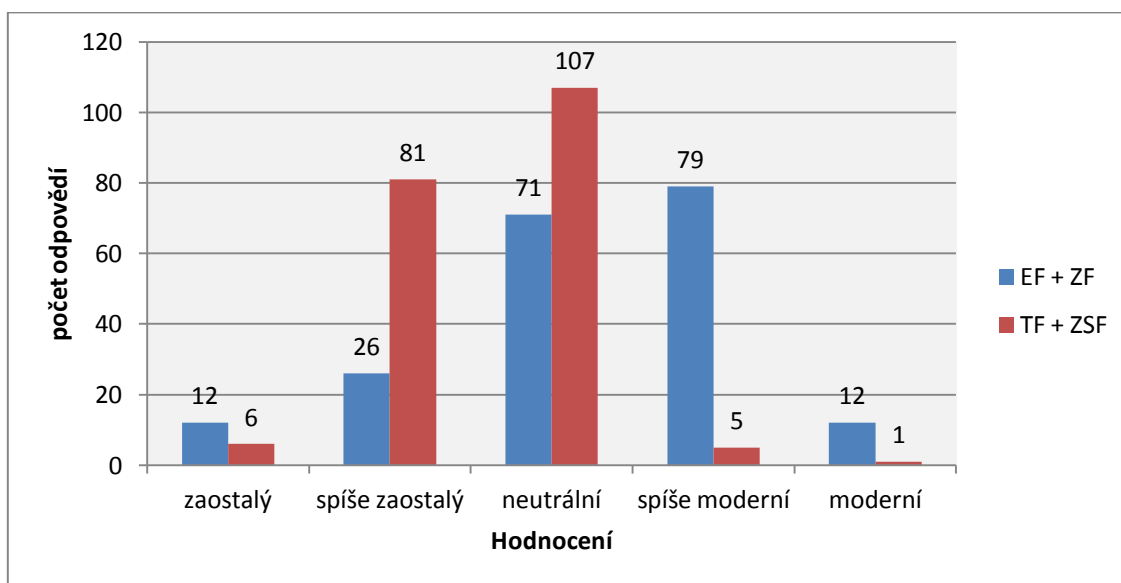
Zdroj: Vlastní výzkum

Zaostalý/ moderní

Studenti ekonomické a zemědělské fakulty v rámci škály zobrazující tyto vlastnosti nejčastěji volili možnost, která říká, že senioři jsou spíše moderní. Učinilo tak celkem 79 respondentů (40 %). Neutrálně volilo 71 studentů těchto fakult (36 %). Spíše zaostalí jsou snáři pro 26 respondentů (13 %). Stejný počet studentů vnímá seniory jako zaostalé a jako moderní. Každou tuto variantu zvolilo 12 studentů (6 % a 6 %).

Respondenti ze skupiny teologické a zdravotně sociální fakulty odpovídali následovně. Nejvíce z nich se přiklonilo k neutrální možnosti, která byla zvolena celkem 107 respondenty (54 %). Druhou nejčastěji volenou možností byla ta, která charakterizuje seniory jako spíše zaostalé. Vybralo ji 81 studentů (41 %). Zaostalí jsou senioři pro 6 respondentů (3 %), spíše moderní pro 5 (3 %) a jako moderního vnímá seniore 1 student (1 %). (zobrazeno v grafu 7.)

Graf 7: Zaostalý /moderní

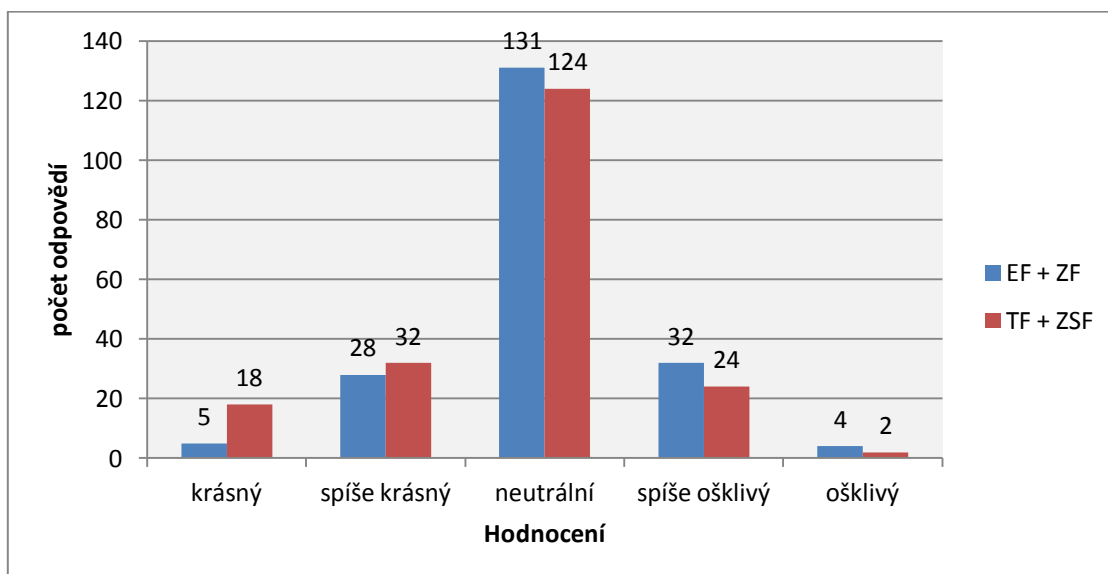
Zdroj: Vlastní výzkum

Krásný / ošklivý

Studenti z ekonomické a zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v rámci hodnocení krásy / ošklivosti seniora nejčastěji volili neutrální možnost. Učinilo tak celkem 131 respondentů (66 %). Další s největším počtem odpovědí je možnost, která popisuje seniora jako spíše ošklivého. Tu vybralo 32 respondentů (16 %). O několik studentů méně vybralo odpověď, že seniora vnímají jako spíše krásného. Jedná se o 28 respondentů (14 %). Krásný je senior pro 5 respondentů (3 %) a jako ošklivého hodnotí seniora 4 studenti (2 %).

Studenti ze skupiny, která je tvořena teologickou a zdravotně sociální fakultou, odpovídali nejčastěji také neutrálně. Tato možnost byla zvolena celkem 124 x (62 %). Druhou nejvíce vybíranou možností byla popisující seniora jako spíše krásného. Zvolilo ji 32 respondentů (16 %). Jako spíše ošklivého vnímá seniora 24 studentů (12 %), pro 18 dotázaných (9 %) je senior krásný. Ošklivý je senior pro 2 studenty (1 %). (Graf: 8)

Graf 8: Krásný / ošklivý

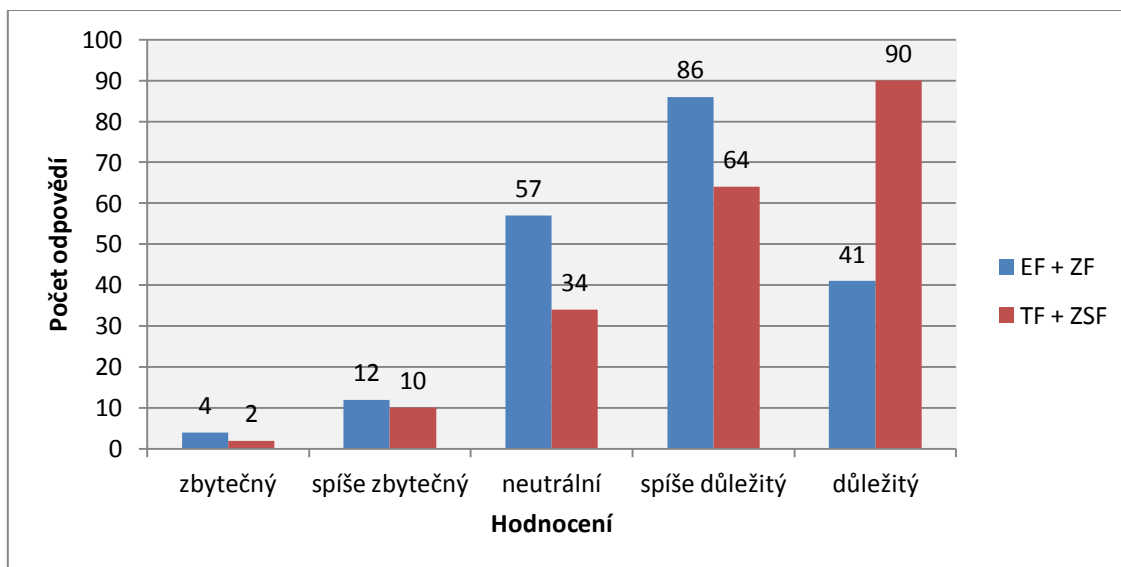
Zdroj: Vlastní výzkum

Zbytečný / důležitý

Studenti z ekonomické a zemědělské fakulty hodnotili seniory v rámci jejich zbytečnosti / důležitosti takto. Nejvíce z celkového počtu 200 respondentů z těchto dvou fakult odpovědělo, že senior je pro ně spíše důležitý. Učinilo tak 86 studentů (43 %). Další nejčastěji volenou možností byla ta neutrální, kterou vybralo 57 dotázaných (29 %). Důležitý je senior pro 41 studentů z těchto uvedených fakult (21 %). Jako spíše zbytečné vnímá seniory 12 dotázaných (6 %) a 4 studenti hodnotí seniora jako zbytečného (2 %).

Výsledky vyplývající z odpovědí studentů teologické a zdravotně sociální fakulty vypadají následovně. Nejvíce dotázaných označilo seniora jako důležitého. Tuto možnost zvolilo celkem 90 studentů (45 %). Dále studenti těchto fakult vnímají seniory jako spíše důležité. Tuto odpověď vybralo celkem 64 dotázaných jedinců (32 %). Neutrální možnost vybralo 34 respondentů (17 %) a spíše zbytečný je senior pro 10 studentů (5 %). Jako zbytečného označili seniora 2 respondenti (1 %). (zobrazeno v grafu 9.)

Graf: 9 Zbytečný / důležitý

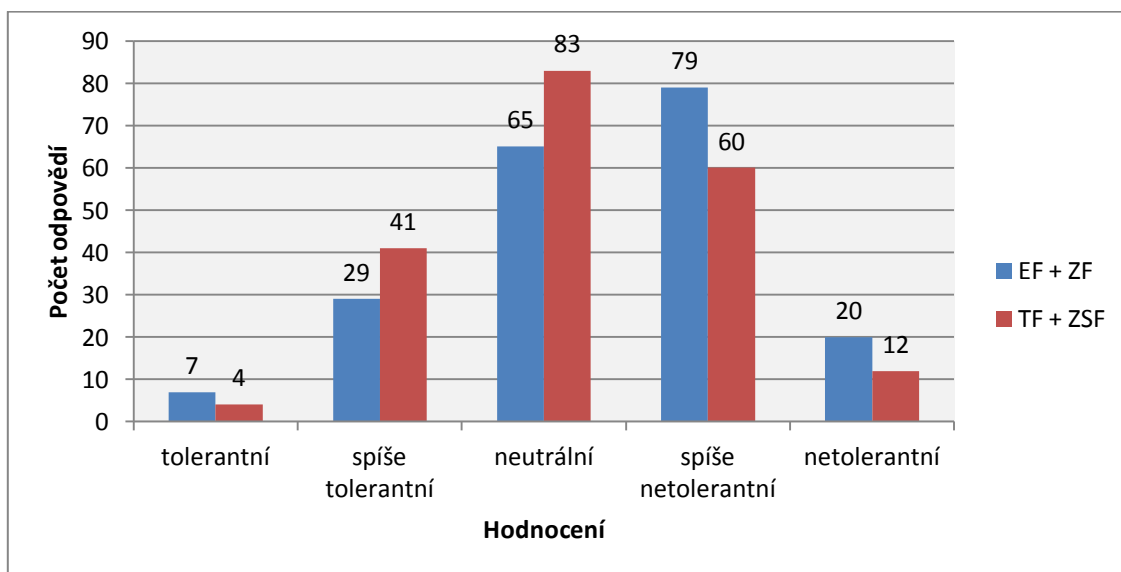
Zdroj: Vlastní výzkum

Tolerantní / netolerantní

Hodnocení seniorů v oblasti jejich tolerance přineslo tyto výsledky. Studenti z ekonomické a zemědělské fakulty nejčastěji odpovídali, že senior je pro ně spíše netolerantní. Tuto možnost zvolilo 79 zúčastněných (40 %). Další nejvíce vybranou možností byla ta neutrální, kterou označilo 65 studentů (33 %). Jako spíše tolerantní hodnotí seniory 29 studentů (15 %). Pro 20 respondentů je senior netolerantní (10 %) a 7 respondentů označilo seniora za tolerantního (4 %).

Zúčastnění studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty odpovídali následovně. Nejvíce z nich volilo neutrální možnost. Konkrétně si ji vybralo 83 studentů (42 %). Další nejčastěji volenou možností byla ta, která označuje seniora jako spíše netolerantního. Označilo ji 60 respondentů (30 %). Jako spíše tolerantního vnímá seniora 41 studentů z uvedených dvou fakult (21 %). Netolerantní je senior pro 12 respondentů (6 %) a 4 studenti vnímají seniory jako tolerantní (2 %). (Graf 10.)

Graf 10. Tolerantní / netolerantní

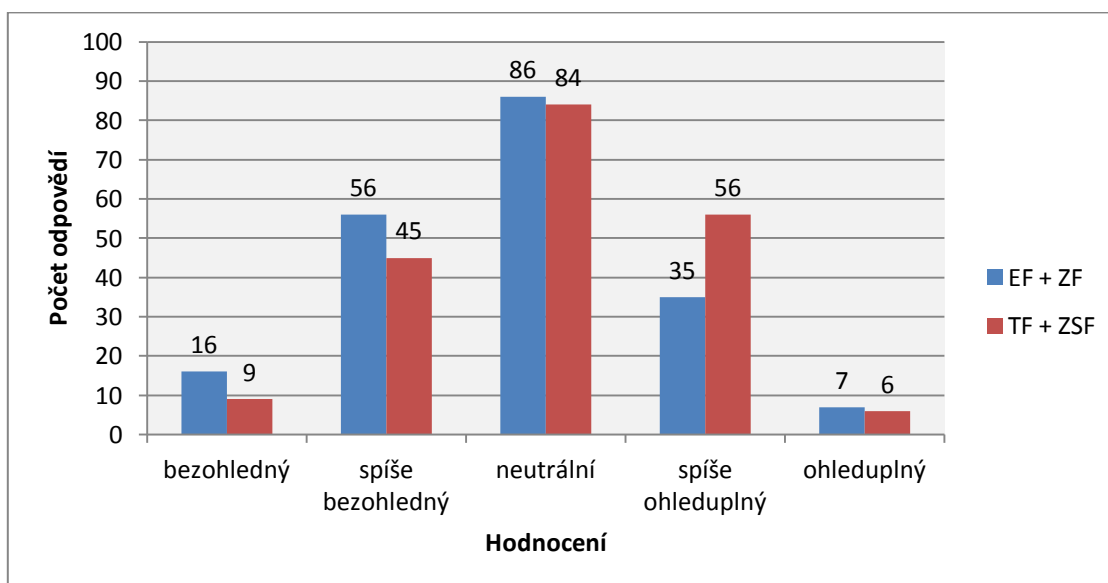
Zdroj: Vlastní výzkum

Bezohledný / ohleduplný

Oslovení studenti z ekonomické a zemědělské fakulty na hodnocení seniora v rámci jeho ohleduplnosti odpovídali takto. Největší počet si vybral neutrální možnost, která byla tedy zvolena 86 x (43 %). Další nejčastější odpovědí byla ta, která hodnotí seniory jako spíše bezohledné. Tu si vybralo 56 studentů (28 %). Jako spíše ohleduplné označilo seniory 35 respondentů (18 %). Pro 16 studentů (8 %) je senior bezohledný a 7 studentů (4 %) vnímá seniory jako ohleduplné.

Zúčastnění studenti ze skupiny, kterou tvoří teologická a zdravotně sociální fakulta, odpovídali takto. Nejvíce studentů zvolilo neutrální možnost. Jedná se o 84 respondentů (42 %). Pro 56 studentů (28 %) je senior spíše ohleduplný. 45 respondentů (23 %) vnímá seniory jako spíše bezohledné. Pro 9 studentů (5 %) je senior bezohledný a 6 respondentů (3 %) označilo seniory jako ohleduplné. (zobrazeno v grafu 11)

Graf 11: Bezohledný / ohleduplný

Zdroj: Vlastní výzkum

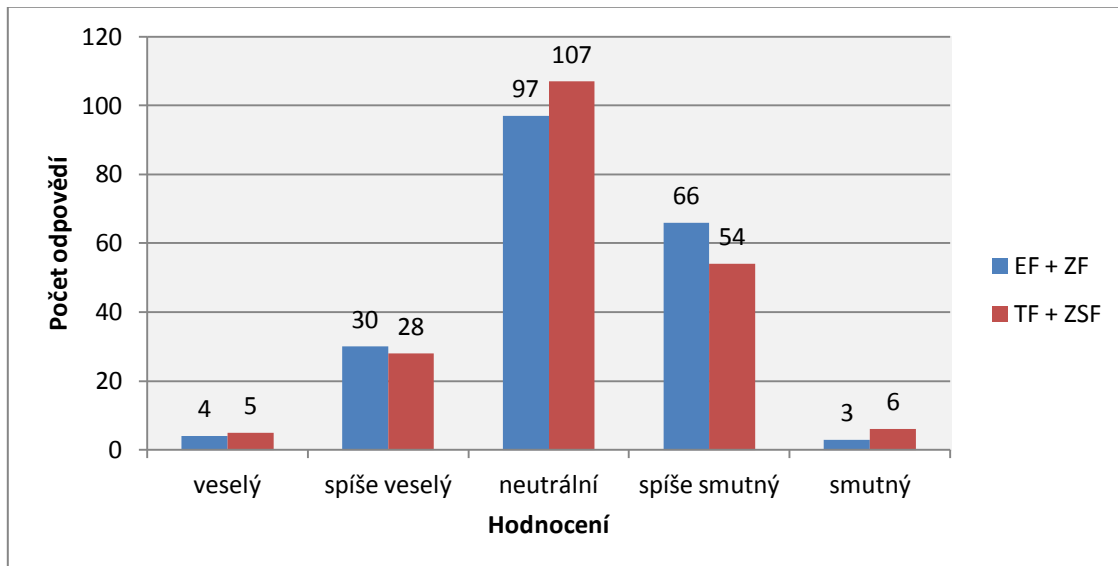

Veselý / smutný

Hodnocení seniorů studenty ekonomické a zemědělské fakulty v souvislosti s tím, jak jsou podle nich senioři veselí / smutní dopadlo následovně. Skoro polovina studentů zvolila pro toto hodnocení neutrální odpověď. Učinilo tak celkem 97 respondentů (49 %). Dále studenti těchto dvou fakult vnímají seniory jako spíše smutné. Ohodnotilo je tak 66 respondentů (33 %). Pro 30 studentů (15 %) jsou senioři spíše veselí. 4 studenti (2 %) označili seniory jako veselé a 3 studenti (2 %) vnímají seniory jako smutné.

Studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty hodnotili seniory v rámci této vlastnosti podobně. I v tomto případě byla tato vlastnost nečastěji hodnocena neutrálně. Označilo jí celkem 107 studentů (54 %). Další nejčastěji označovanou odpovědí byla ta, která seniory hodnotí jako spíše smutné. Byla vybrána celkem 54 studenty (27 %). Spíše veselí jsou senioři pro 28 respondentů (14 %). 6 studentů (3 %) vnímá seniory jako smutné a veselý je senior pro 5 respondentů (3 %). (Graf 12)

Graf 12: Veselý / smutný

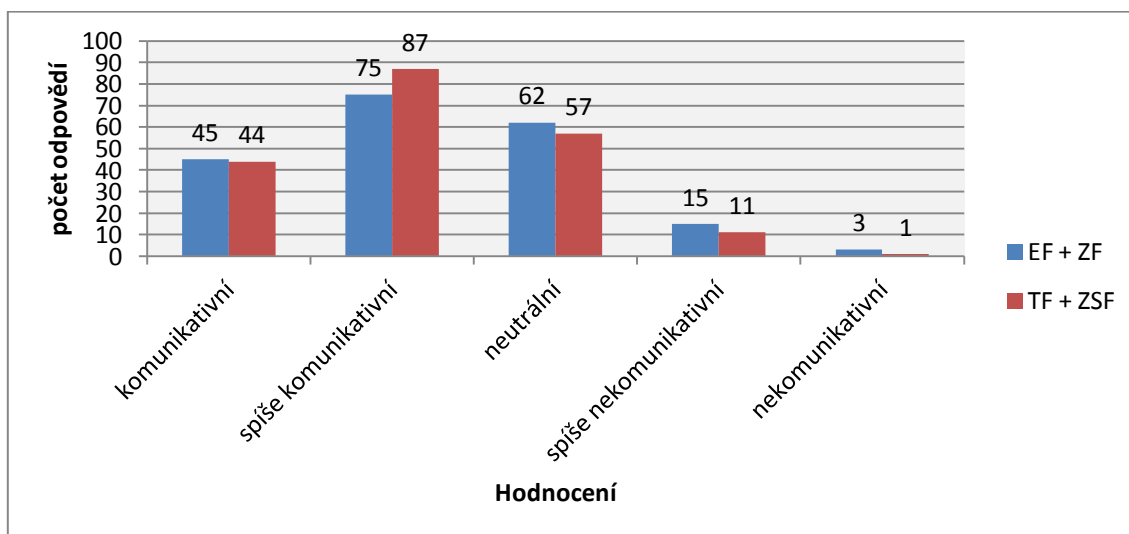
Zdroj: Vlastní výzkum

Komunikativní / nekomunikativní

Studenti ekonomické a zemědělské fakulty hodnotili seniory z pohledu jejich komunikativnosti následovně. Pro nejvíce studentů je senior spíše komunikativní. V dotazníku to vyjádřilo celkem 75 respondentů (38 %). Další nejčastější odpověď byla ta neutrální, kterou zvolilo 62 dotázaných (31 %). Pro 45 studentů (23 %) jsou senioři komunikativní. 15 respondentů (8 %) ohodnotilo seniora jako spíše nekomunikativního a pro 3 (2 %) respondenty jsou senioři nekomunikativní.

Studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty hodnotili seniory v rámci této vlastnosti podobně. Pro nejvíce respondentů jsou senioři spíše komunikativní. Vyjádřilo se tak 87 studentů (44 %). 57 studentů (29 %) zvolilo neutrální možnost. Pro 44 studentů (22 %) jsou senioři komunikativní. 11 respondentů (6 %) ohodnotilo seniory jako spíše nekomunikativní. 1 respondent (1 %) vnímá seniora jako nekomunikativního. (údaje v grafu 13.)

Graf 13: Komunikativní / nekomunikativní

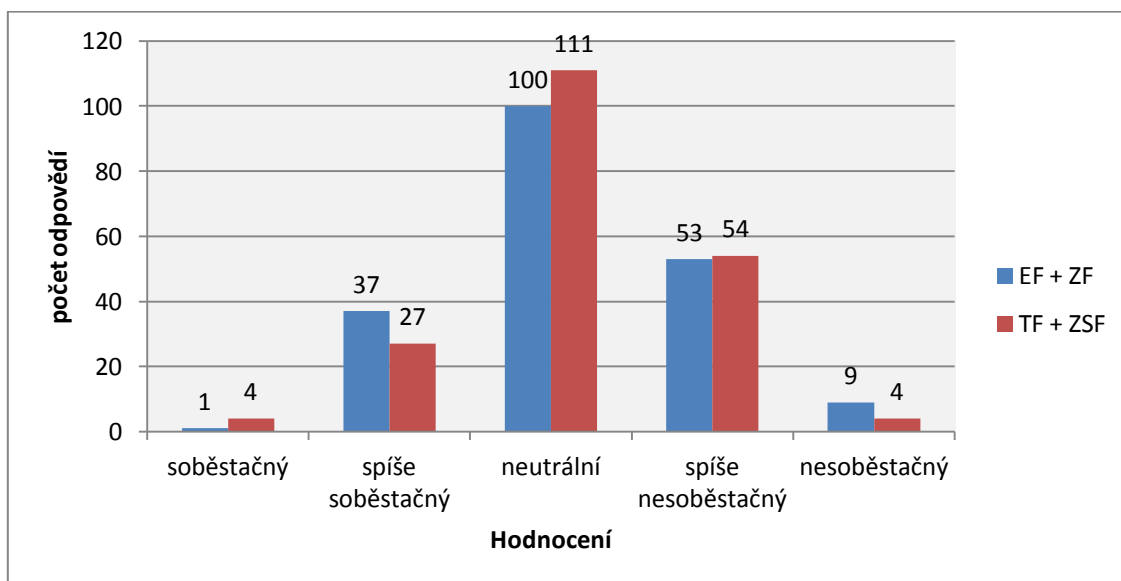
Zdroj: Vlastní výzkum

Soběstačný / nesoběstačný

Hodnocení seniorovy soběstačnosti studenty ekonomické a zemědělské fakulty má tyto výsledky. Polovina (100, 50 %) dotázaných respondentů zvolila neutrální odpověď. Jako spíše nesoběstačného vnímá seniory 53 studentů (27 %). Pro 37 zúčastněných studentů zmíněných fakult jsou senioři spíše soběstační (19 %). 9 studentů (5 %) označilo seniory jako nesoběstačné a 1 respondent (1 %) vnímá seniory jako soběstačné.

Studenti teologické a zdravotně sociální fakulty vnímají seniory v oblasti jejich soběstačnosti podobně. Nejvíce respondentů označilo neutrální odpověď. Učinilo tak 111 studentů (56 %). Další nejpočetněji označovanou odpovědí je ta, která charakterizuje seniory jako spíše nesoběstačné. Označilo ji 54 studentů (27 %). Pro 27 dotázaných studentů (14 %) jsou senioři spíše soběstační. Hodnocení seniorů jako soběstačných a nesoběstačných označili vždy 4 respondenti (2 % a 2 %).

Graf 14: Soběstačný / nesoběstačný

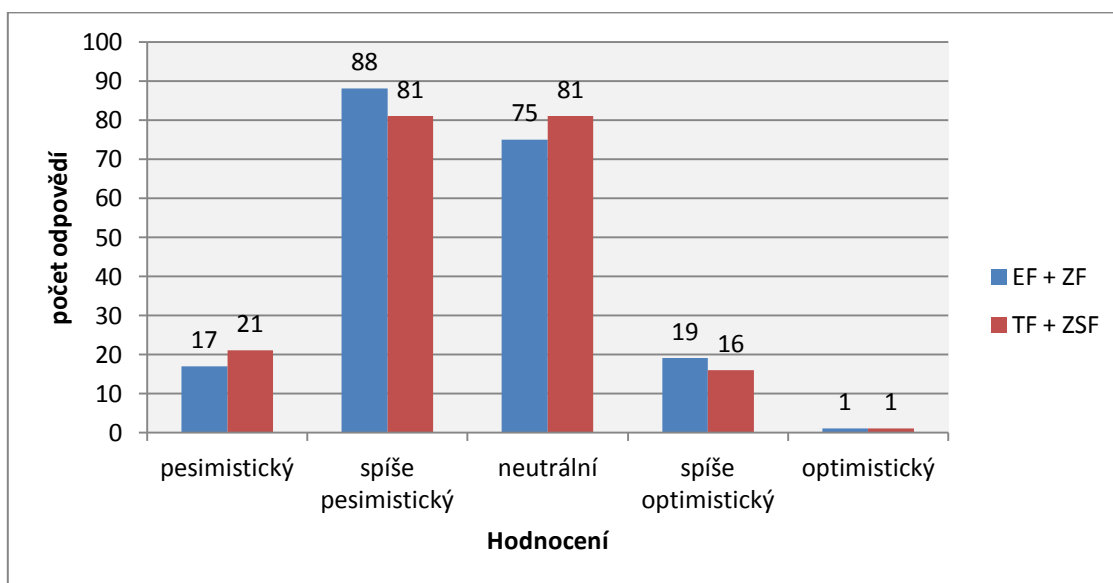
Zdroj: Vlastní výzkum

Pesimistický / optimistický

Hodnocení seniorů studenty ekonomické a zemědělské fakulty v rámci těchto vlastností dopadlo následovně. Nejvíce studentů vnímá seniory jako spíše pesimistické. Ohodnotilo je celkem 88 respondentů (44 %). Další nejvíce označovaná odpověď byla ta neutrální. Zvolilo ji celkem 75 studentů (38 %). Pro 19 studentů (10 %) jsou senioři spíše optimističtí, 17 respondentů (9 %) ohodnotilo seniory jako pesimistické. 1 respondent (1 %) vnímá seniory jako optimistické.

Dotázaní studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty odpovídali takto. Stejný počet respondentů ohodnotil seniory jako spíše pesimistické a neutrálně. Tyto dvě možnosti byly zvoleny 81 x (41 % a 41 %). Jako pesimistického vnímá seniora 21 studentů (11 %) těchto uvedených fakult. Pro 16 dotázaných (8 %) je senior spíše optimistický a 1 respondent (1 %) vnímá seniora jako optimistického. (Graf 15)

Graf 15: Pesimistický / optimistický

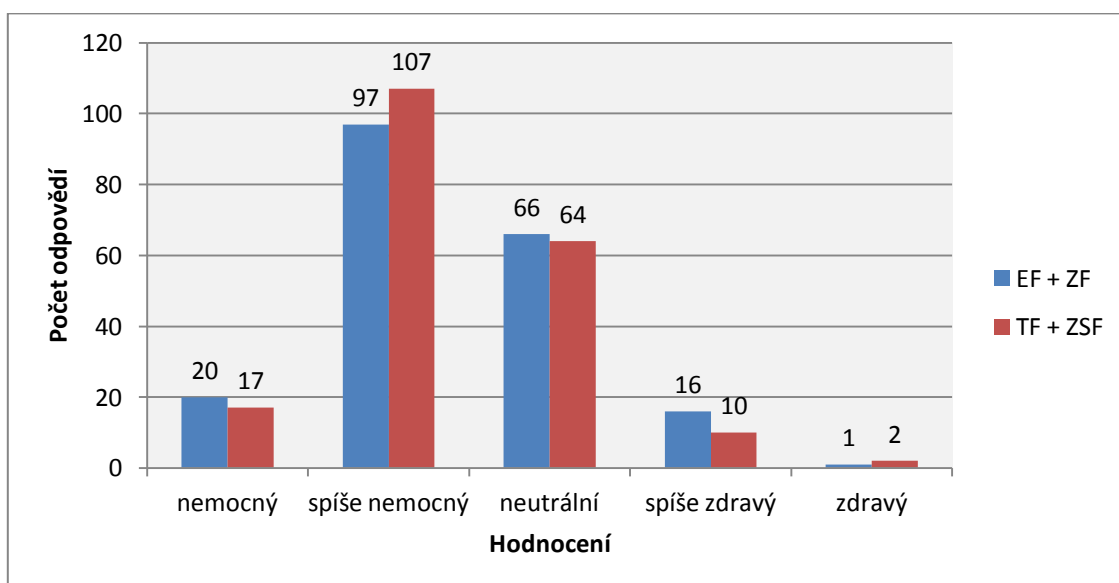
Zdroj: Vlastní výzkum

Nemocný / zdravý

Dotazovaní studenti z ekonomické a zemědělské fakulty hodnotili seniory nejčastěji jako spíše nemocné. Tuto možnost zvolilo 97 studentů (49 %) z celkového počtu. Neutrálně hodnotilo seniory 66 respondentů (33 %). Pro 20 zúčastněných osob (10 %) je senior nemocný. 16 studentů (8 %) vnímá seniory jako spíše zdravé a 1 respondent (1 %) zvolil možnost popisující seniory jako zdravé.

Takto vypadají výsledky hodnocení seniorů studenty teologické a zdravotně sociální fakulty. I v tomto případě nejvíce respondentů ohodnotilo seniory jako spíše nemocné. Učinilo tak 107 studentů (54 %). 64 respondentů (32 %) zvolilo v hodnocení neutrální možnost. Pro 17 studentů (9 %) jsou senioři nemocní, 10 respondentů (10 %) hodnotilo seniora jako spíše zdravého a 2 studenti (1 %) vnímají seniora jako zdravého. (zobrazeno v grafu 16.)

Graf 16: Nemocný / zdravý

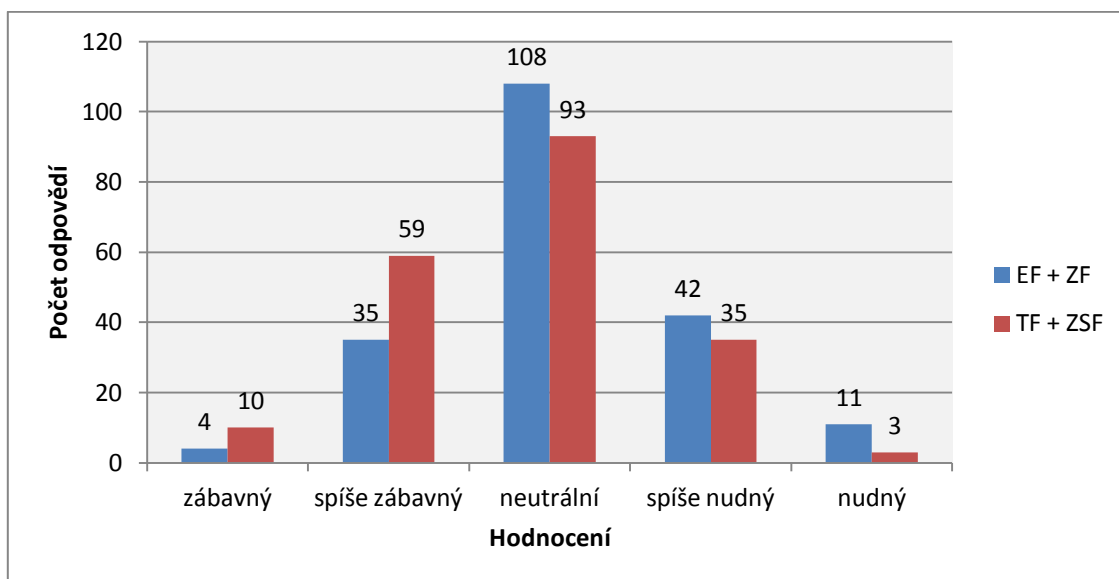
Zdroj: Vlastní výzkum

Zábavný / nudný

Hodnocení seniorů v závislosti na jejich zábavnosti studenty ekonomické a zemědělské fakulty má následující výsledky. Více než polovina studentů tuto vlastnost hodnotila neutrálně. Jedná se konkrétně o 108 označení (54 %). Dále studenti hodnotili seniora jako spíše nudného. Učinilo tak 42 oslovených jedinců (21 %). Pro 35 studentů (18 %) jsou senioři spíše zábavní a 11 zúčastněných (6 %) vnímá seniory jako nudné. Za zábavné považují seniory 4 respondenti (2 %).

Oslovení studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty odpovídali následovně. I v tomto případě byla nejčastěji označována neutrální odpověď. Zaškrtnlo ji celkem 93 studentů (47 %). Druhou nejčastěji vybranou možností byla ta, jež popisuje seniora jako spíše zábavného. Takto odpovědělo 59 oslovených jedinců (30 %). 35 studentů (18 %) těchto uvedených fakult vnímá seniory jako spíše nudné. Zábavní jsou senioři pro 10 respondentů (5 %) a 3 zúčastnění (2 %) označili seniory jako nudné. (Graf 17)

Graf 17: Zábavný / nudný

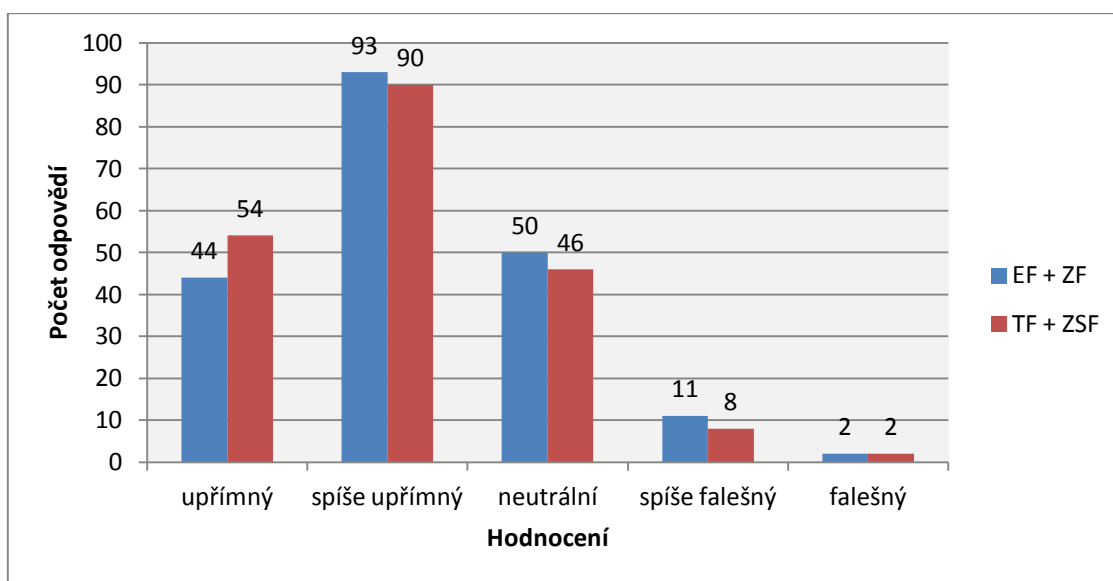
Zdroj: Vlastní výzkum

Upřímný / falešný

Oslovení studenti z ekonomické a zemědělské fakulty ohodnotili seniory v rámci těchto vlastností následovně. Nejvíce respondentů seniory ohodnotilo jako spíše upřímné. Tuto možnost označilo 93 jedinců (47 %). Neutrální možnost zvolilo 50 studentů (25 %). Jako upřímného vnímá seniora 44 studentů (22 %). Pro 11 jedinců (6 %) jsou senioři spíše falešní a 2 studenti (1 %) ohodnotili seniory jako falešné.

Hodnocení studentů z teologické a zdravotně sociální fakulty má tyto výsledky. Pro 90 dotázaných jedinců (45 %) jsou senioři spíše upřímní. 54 studentů (27 %) vnímá seniory jako upřímné. Neutrální možnost označilo 46 respondentů (23 %). Jako spíše falešné označilo seniory 8 studentů těchto fakult (4 %) a 2 studenti (1 %) hodnotí seniory jako falešné. (Graf 18)

Graf 18: Upřímný / falešný

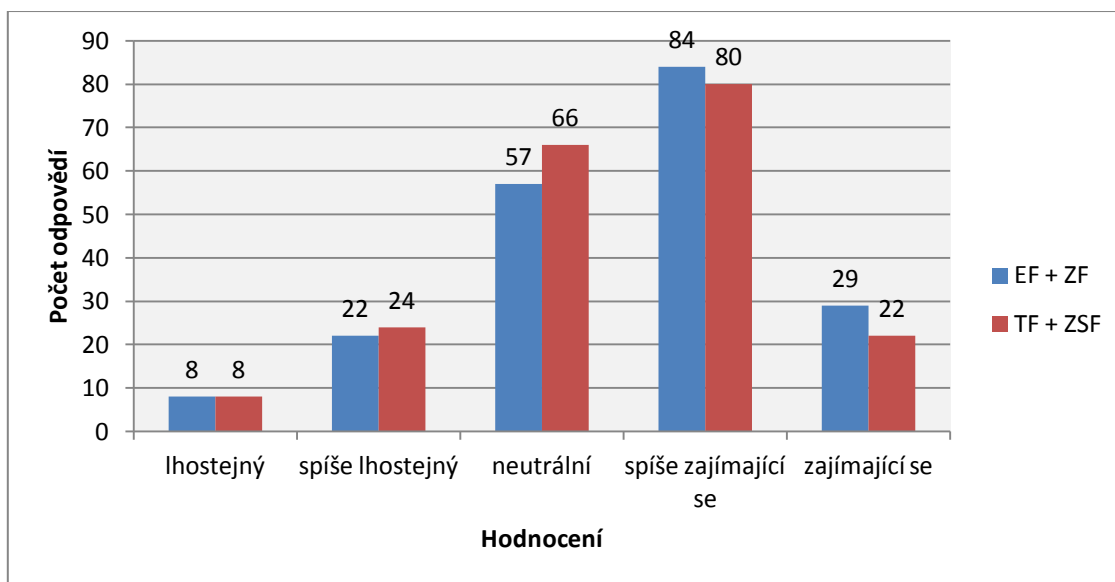
Zdroj: Vlastní výzkum

Lhostejný / zajímavící se

Hodnocení lhostejnosti seniorů studenty z ekonomické a zemědělské fakulty dopadlo takto. Nejvíce studentů označilo seniory jako spíše zajímavící se. Konkrétně to uvedlo celkem 84 respondentů (42 %). Neutrální možnost označilo 57 jedinců (29 %). Pro 29 oslovených studentů (15 %) z těchto dvou fakult je senior zajímavící se. Jako spíše lhostejného vnímá seniora celkem 22 studentů (11 %). Lhostejní jsou pak senioři pro 8 zúčastněných (4 %).

Oslovení studenti ze skupiny fakult, kterou tvoří teologická a zdravotně sociální fakulta, odpovídali v rámci hodnocení této vlastnosti následovně. I v tomto případě nejvíce z nich uvedlo, že seniory vnímají jako spíše zajímavící se. Tuto možnost označilo celkem 80 studentů (40 %). Neutrálně v tomto případě odpovědělo 66 respondentů (33 %). Jako spíše lhostejné vnímá seniory celkem 24 oslovených jedinců (12 %). Pro 22 respondentů (11 %) je senior zajímavící se. Jako lhostejného hodnotí seniora 8 studentů (4 %). (Graf 19)

Graf 19: Lhostejný / zajímavící se

Zdroj: Vlastní výzkum

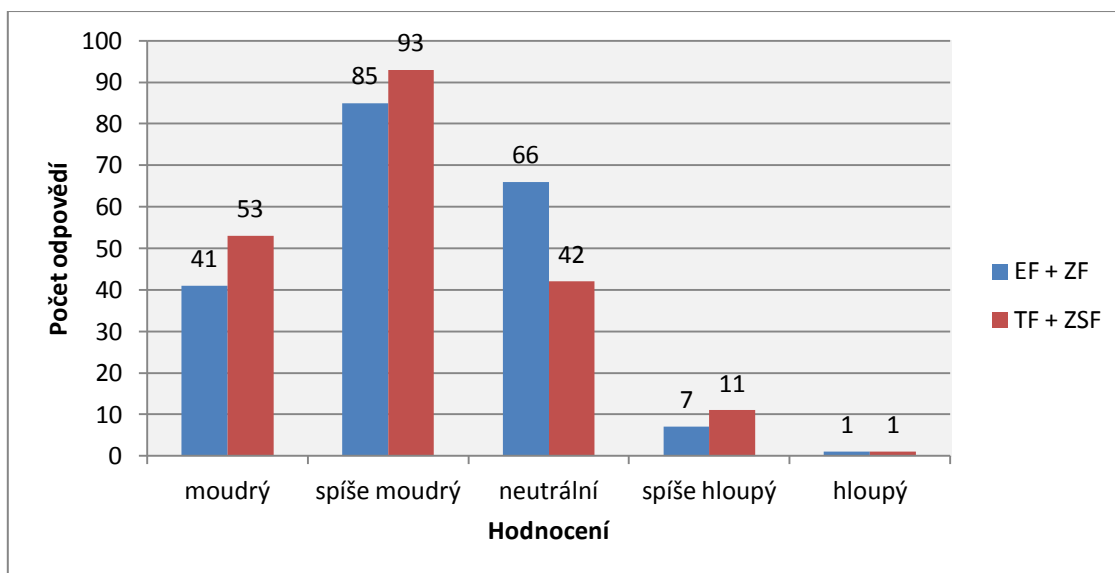

Moudrý / hloupý

Studenti Jihočeské univerzity konkrétně ekonomické a zemědělské fakulty hodnotili seniory v souvislosti s jejich moudrostí / hloupostí. Největší počet respondentů označil seniory jako spíše moudré. Konkrétně si tuto možnost vybralo celkem 85 oslovených jedinců (43 %). Další nejčastěji vybranou možností byla ta neutrální. Označilo ji 66 studentů (33 %). Za moudré považuje seniory celkem 41 oslovených studentů (21 %). 7 respondentů (4 %) označilo seniora jako spíše hloupého a 1 respondent (1 %) vnímá seniory jako hloupé.

Oslovení studenti z teologické a zdravotně sociální fakulty v tomto případě hodnotilo seniory podobně. Nejvíce studentů vnímá seniory jako spíše moudré. Vyjádřilo se tak celkem 93 respondentů (47 %). Dále studenti nejčastěji označovali tu možnost, která charakterizuje seniora jako moudrého. Učinilo tak 53 oslovených jedinců (27 %). Neutrální možnost označilo 42 studentů (21 %). Pro 11 respondentů (6 %) jsou senioři spíše hloupí a 1 student (1%) ohodnotil seniory jako hloupé. (Graf 20)

Graf 20: Moudrý / hloupý

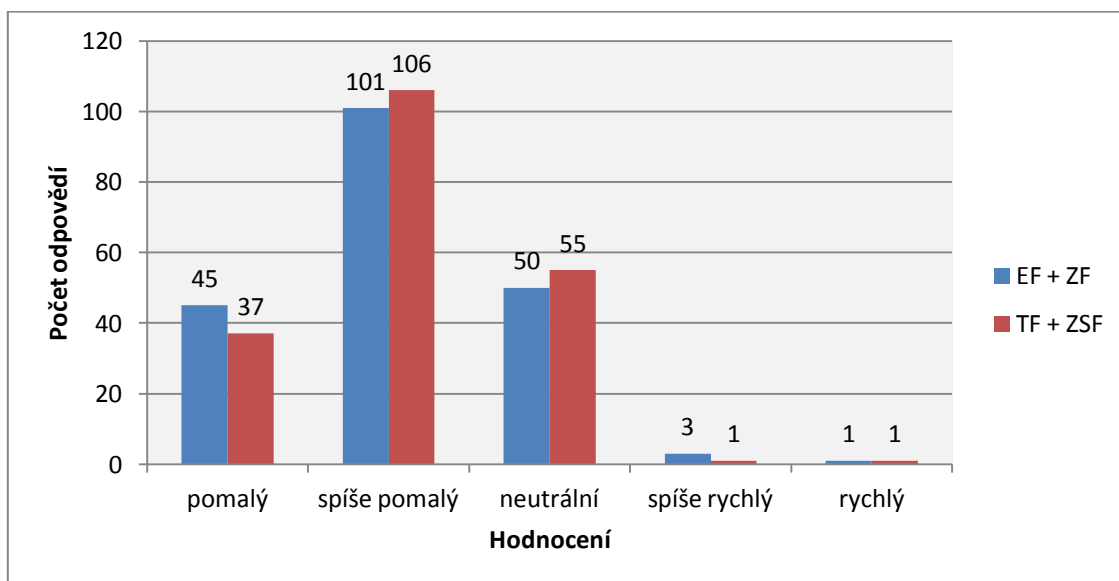
Zdroj: Vlastní výzkum

Pomalý / rychlý

Tuto vlastnost ohodnotili studenti ekonomické a zemědělské fakulty takto. Více než polovina z oslovených studentů označilo seniory za spíše pomalé. Konkrétně se jedná o 101 odpovědí (51 %). 50 respondentů (25 %) označilo neutrální možnost. Jako pomalé hodnotí seniory celkem 45 jedinců (23 %). Spíše rychlý je senior pro 3 studenty (2 %) a za rychlého považuje seniora 1 respondent (1 %).

I v tomto případě studenti teologické a zdravotně sociální fakulty hodnotili seniory podobně. Konkrétně výsledky vypadají následovně. 106 oslovených studentů (53 %) označilo možnost, která popisuje seniory jako spíše pomalé. 55 jedinců (28 %) vybralo neutrální možnost. Jako pomalé vnímá seniory celkem 37 zúčastněných studentů (19 %). Možnosti popisující seniory jako spíše rychlého a rychlého vybral vždy 1 respondent (1 % a 1 %). (Graf 21)

Graf 21: Pomalý / rychlý

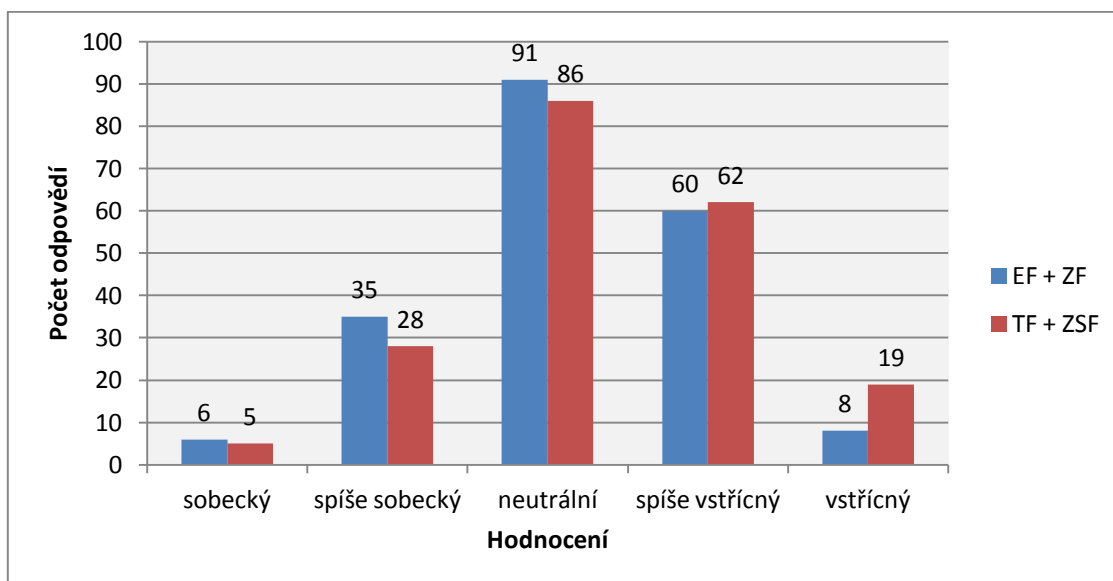
Zdroj: Vlastní výzkum

Sobecký / vstřícný

V rámci hodnocení seniorů v souvislosti s těmito vlastnostmi byly od studentů ekonomické a zemědělské fakulty získány tyto odpovědi. Neutrálně hodnotí seniory z pohledu těchto vlastností celkem 91 studentů (46 %). Pro 60 oslovených studentů (30 %) jsou senioři spíše vstřícní a 35 respondentů (18 %) označilo odpověď charakterizující seniory jako spíše sobecké. 8 studentů (4 %) vnímá seniora jako vstřícného a pro 6 zúčastněných jedinců (3 %) jsou senioři sobečtí.

Výsledky z dotazování na tyto stejné vlastnosti studentů teologické a zdravotně sociální fakulty udávají tato data. I v tomto případě byla nejčastěji volena neutrální možnost, kterou označilo celkem 86 jedinců (43 %). Jako spíše vstřícné vnímá seniory 62 respondentů (31 %) a pro 28 studentů (14 %) jsou senioři spíše sobečtí. 19 studentů (10 %) ohodnotilo seniory jako vstřícné a pro 5 jedinců (3 %) jsou senioři sobečtí. (Graf 22)

Graf 22: Sobecký / vstřícný

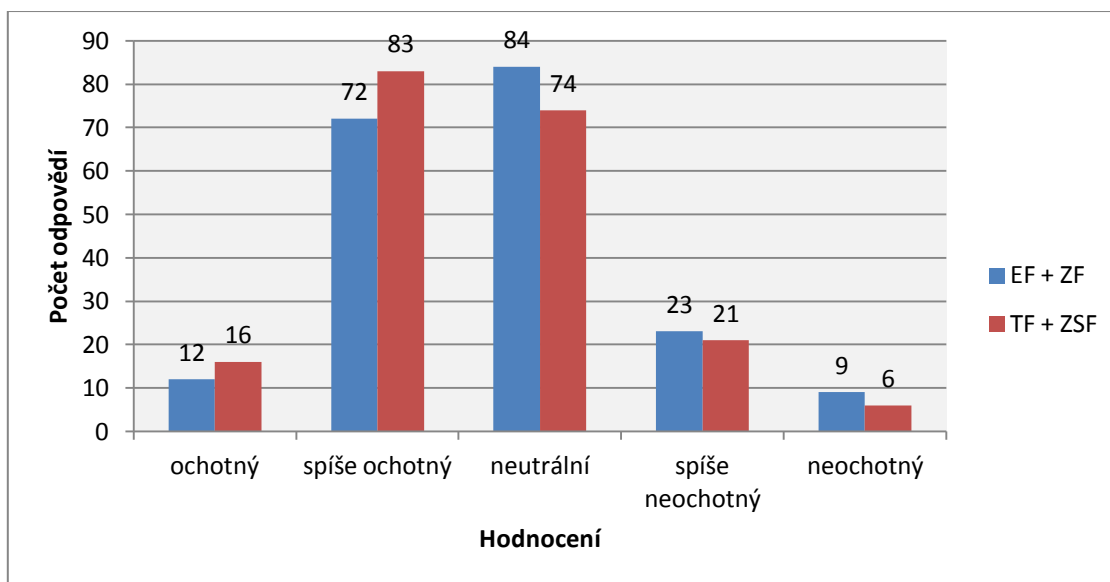
Zdroj: Vlastní výzkum

Ochotný / neochotný

Dotazování studentů ekonomické a zemědělské fakulty na hodnocení seniory z pohledu ochoty udává tyto výsledky. I v tomto případě nejvíce respondentů zvolilo neutrální odpověď. Konkrétně se jedná o 84 jedinců (42 %). Další nejčastěji volenou možností byla ta, která charakterizuje seniory jako spíše ochotné. Zvolilo ji celkem 72 oslovených studentů (36 %). Pro 23 studentů (12 %) jsou senioři spíše neochotní. Jako ochotné ohodnotilo seniory 12 zúčastněných studentů (6 %) a pro 9 respondentů (5 %) jsou senioři neochotní.

Studenti z teologické a zdravotně sociální odpovídali na tuto vlastnost následovně. Největší počet respondentů ohodnotil seniory jako spíše ochotné. Konkrétně se jedná o 83 studentů (42 %). Neutrální možnost zvolilo 74 jedinců. Pro 21 respondentů (11 %) jsou senioři spíše neochotní. Jako ochotné vnímá seniory celkem 16 oslovených studentů (8 %) těchto dvou uvedených fakult. Pro 6 dotázaných jedinců jsou senioři neochotní. (Graf 23)

Graf 23: Ochotný / neochotný

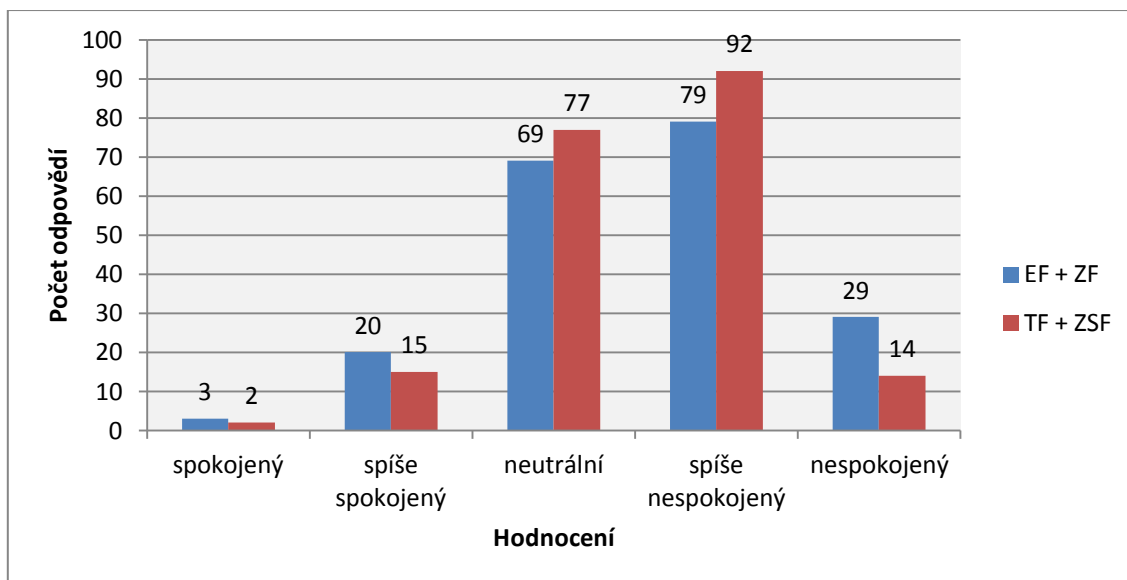
Zdroj: Vlastní výzkum

Spokojený / nespokojený

Jako další aspekt, který byl studentům ekonomické a zemědělské fakulty předložen k hodnocení, byla spokojenost a nespokojenost dnešních seniorů. Z dotazníkového šetření vyšla tato data. Pro 79 jedinců (40 %) jsou senioři spíše nespokojení. Další nejčastěji označovanou možností byla ta neutrální. Vybralo si ji celkem 69 respondentů (35 %). Jako nespokojeného označilo seniory 29 oslovených studentů (15 %). Spíše spokojený je senior pro 20 studentů (10 %). Jako spokojené vnímají seniory celkem 3 jedinci. (2 %).

Tuto stejnou vlastnost hodnotili studenti teologické a zdravotně sociální fakulty následovně. Nejvíce z celkového počtu respondentů z těchto dvou uvedených fakult uvedlo, že senioři jsou pro ně spíše nepokojení. Konkrétně je tak označilo celkem 92 studentů (46 %). Neutrální možnost zvolilo 77 oslovených jedinců (39 %). Jako spíše spokojené vnímá seniory 15 dotázaných jedinců (8 %). Pro 14 respondentů (7 %) jsou senioři nespokojení. Jako spokojené vidí seniory 2 respondenti (1 %). (Graf 24)

Graf 24: Spokojený / nespokojený

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.3 Sumarizační tabulky

V následujících několika sumarizačních tabulkách jsou zobrazeny výsledky, které vybočují od neutrální odpovědi. Čili sečteny byly ty odpovědi, které se blížily k pozitivnímu i negativnímu hodnocení. Tučně zvýrazněné jsou ty charakteristiky, které byly vyjadřovány respondenty častěji. První tabulka ukazuje, jak seniory hodnotili všichni oslovení studenti zmiňovaných fakult Jihočeské univerzity dohromady. (Tabulka 4)

Tabulka 4. Hodnocení všech oslovených studentů

pořádný	244	33	nepořádný
tichý	183	77	hlučný
taktní	103	101	netaktní
čistý	173	71	špinavý
aktivní	73	169	pasivní
moderní	97	125	zaostalý
krásný	83	62	ošklivý
důležitý	281	28	zbytečný
tolerantní	81	171	netolerantní
ohleduplný	104	126	bezohledný
veselý	67	129	smutný
komunikativní	251	30	nekomunikativní
soběstačný	69	76	nesoběstačný
optimistický	37	207	pesimistický
zdravý	29	241	nemocný
zábavný	108	91	nudný
upřímný	281	23	falešný
zajímající se	215	62	lhostejný
moudrý	272	20	hloupý

rychlý	6	289	pomalý
vstřícný	149	74	sobecký
ochotný	183	59	neochotný
spokojený	40	214	nespokojený

Zdroj: Vlastní výzkum

Z této tabulky je tedy patrné, jak všichni oslovení studenti vybraných fakult hodnotili seniory. Tabulka uvádí, jaké vlastnosti byly vybírány častěji. Konkrétně z této tabulky vyplývá, že studenti Jihočeské univerzity hodnotí seniory jako pořádné (244), tiché (183), taktní (103), čisté (173), krásné (83), důležité (281), komunikativní (251), zábavné (108), upřímné (281), zajímaví se (215), moudré (272), vstřícné (149) a ochotné (183). Je nutné zmínit, že studenti hodnotí seniory také jako pasivní (169), zaostalé (125), netolerantní (171), bezohledné (126), nesoběstačné (76), pesimistické (207), nemocné (241), pomalé (289) a nespokojené (214). Z těchto výsledků uvedených v této tabulce je také patrné, že všichni oslovení studenti Jihočeské univerzity celkově hodnotí seniory pozitivně, protože po sečtení odpovědí převažuje počet pozitivně hodnocených vlastností (13) nad těmi, které studenti hodnotili negativně (10).

Další tabulka ukazuje hodnocení studentů pouze z ekonomické a zemědělské fakulty. Čili těch studentů, kteří jsou svým studiem orientováni spíše na tržní ziskový sektor. I v tomto případě jsou častěji označované vlastnosti zvýrazněny tučně. (Tabulka 5)

Tabulka 5. Hodnocení studentů ekonomické a zemědělské fakulty

pořádný	118	17	nepořádný
tichý	87	48	hlučný
taktní	45	59	netaktní
čistý	80	40	špinavý
aktivní	38	91	pasivní
moderní	91	38	zaostalý

krásný	33	36	ošklivý
důležitý	127	16	zbytečný
tolerantní	36	99	netolerantní
ohleduplný	42	72	bezohledný
veselý	34	69	smutný
komunikativní	120	18	nekomunikativní
soběstačný	38	62	nesoběstačný
optimistický	20	105	pesimistický
zdravý	17	117	nemocný
zábavný	39	53	nudný
upřímný	137	13	falešný
zajímající se	113	30	lhostejný
moudrý	126	8	hloupý
rychlý	4	146	pomalý
vstřícný	68	41	sobecký
ochotný	84	32	neochotný
spokojený	23	108	nespokojený

Zdroj: Vlastní výzkum

Z této tabulky vyplývá, že studenti ekonomické a zemědělské fakulty vnímají seniory v pozitivní rovině jako pořádné (118), tiché (87), čisté (80), moderní (91), důležité (127), komunikativní (120), upřímné (137), zajímavící se (113), moudré (126), vstřícné (68), a ochotné (84). V rámci negativního hodnocení vnímají studenti těchto dvou fakult seniory jako netaktní (59), pasivní (91), ošklivé (36), netolerantní (99), bezohledné (72), smutné (69), nesoběstačné (62), pesimistické (105), nemocné (117), nudné (53), pomalé (146) a nespokojené (108). Z tohoto tedy vyplývá, že studenti ekonomické a zemědělské fakulty vnímají seniory negativně, protože negativně hodnocených vlastností bylo více (12) než těch hodnocených pozitivně (11).

Další sumarizační tabulka obsahuje data, která ukazují vnímání seniorů studenty fakult, které jsou zaměřeny spíše prosociálním směrem. Jedná se tedy o shrnutí výsledků, které byly získány od studentů teologické a zdravotně sociální fakulty. (Tabulka 6)

Tabulka 6. Hodnocení seniorů studenty teologické a zdravotně sociální fakulty

pořádný	126	16	nepořádný
tichý	96	29	hlučný
taktní	58	42	netaktní
čistý	93	31	špinavý
aktivní	35	78	pasivní
moderní	6	87	zaostalý
krásný	50	26	ošklivý
důležitý	154	12	zbytečný
tolerantní	45	72	netolerantní
ohleduplný	62	54	bezohledný
veselý	33	60	smutný
komunikativní	131	12	nekomunikativní
soběstačný	31	58	nesoběstačný
optimistický	17	102	pesimistický
zdravý	12	124	nemocný
zábavný	69	38	nudný
upřímný	144	10	falešný
zajímající se	102	32	lhostejný
moudrý	146	12	hloupý
rychlý	2	143	pomalý
vstřícný	81	33	sobecký

ochotný	99	27	neochotný
spokojený	17	106	nespokojený

Zdroj: Vlastní výzkum

Z těchto shrnutých výsledků, které jsou zobrazeny v uvedené tabulce, je patrné, že studenti teologické a zdravotně sociální fakulty vnímají seniory v pozitivní rovině jako pořádné (126), tiché (96), taktní (58), čisté (93), krásné (50), důležité (154), ohleduplné (62), komunikativní (131), zábavné (69), upřímné (144), zajímaví se (102), moudré (146), vstřícné (81) a ochotné (99). V negativní rovině vnímají studenti těchto fakult seniory jako pasivní (78), zaostalé (87), netolerantní (72), smutné (60), nesoběstačné (58), pesimistické (102), nemocné (124), pomalé (143) a nespokojené (106). Také v této tabulce zvýrazněné pojmy ukazují, které vlastnosti byly hodnoceny častěji. Na základě toho může být uvedeno, že studenti teologické a zdravotně sociální fakulty vnímají seniory pozitivně, protože kladně hodnocených vlastností je více (14) než těch, které studenti hodnotili negativně (9).

Obecně z uvedených výsledků je patrné, že v hodnocení seniorů studenty různých fakult nejsou významné rozdíly.

4.2 Statistické ověření hypotézy

Pro statistické zpracování výsledků, které korespondovaly se stanovenou hypotézou, byl zvolen párový T-test. Tento test porovnává data, která tvoří tzv. „spárované variační řady“, což znamená, že pocházejí od dvou spárovaných skupin. V rámci testování se vychází z rozdílu naměřených hodnot. Toto testování ukázalo, že mezi skupinami byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,05. Znamená to tedy, že byla vyvrácena nulová hypotéza a potvrzena hypotéza, že: Studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně.

Tabulka 7: Párový T-test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 ni - ai	28,304	157,030	32,743	-39,600	96,209	,864	22	,397

5 Diskuze

Má diplomová práce měla za úkol zkoumat názory a postoje studentů Jihočeské univerzity vůči seniorům. Do vlastního výzkumu byly zahrnuty 4 fakulty, rozdělené do dvou skupin. Jednu skupinu tvořila ekonomická fakulta spolu se zemědělskou a druhou skupinu tvořila teologická fakulta se zdravotně sociální. Tyto fakulty byly vybrány z důvodu profesní orientace jejich studentů. V první skupině jsou výukové předměty a obecně profil absolventa orientovány na práci v tržních odvětvích, čili dalo se předpokládat, že jejich názor na seniory bude jiný než názor studentů fakult v rámci druhé skupiny, kteří jsou orientováni spíše humanitním směrem a na práci v neziskovém sektoru. O vyplnění mého dotazníku bylo celkem požádáno 400 respondentů (100 z každé fakulty), z nichž byla většina žen.

Sémantický diferenciál, který byl pro výzkumnou část mé diplomové práce použit, se skládal z 23 charakteristik, kdy každá měla na druhé straně tabulky vlastnost opačného významu. O vyplnění archů jsem studenty žádala metodou snowball sampling (nabalování sněhové koule) a dotazníky jsem rozesílala pomocí webové stránky www.mojeanketa.cz. V rámci vyhodnocování vyplněných tabulek sémantického diferenciálu mě zaujalo, že velice často se studenti uchýlovali k neutrálnímu hodnocení, často také označovali hodnocení, které jen trochu vychylovalo od neutrálního. Čili respondenti a respondentky velice často označovali odpovědi pod čísly 2 a 4. Krajní možnosti 1 a 5 byly zúčastněnými studujícími jedince označovány velmi sporadicky. Často se taky objevovaly výsledky, kde bylo vidět, že nějakou krajní možnost označil jen jeden respondent. (například Graf 7: Zaostalý / moderní) Čili můžeme obecně říci, že si při vyplňování záznamových archů objevila chyba centrální tendence, která hovoří právě o tom, že respondenti mají tendenci vyhýbat se extrémnímu hodnocení a tím pádem své názory vyjadřují označením možnosti, která se blíží středu stupnice (neutrálnímu hodnocení).

Na základě výsledků, které byly zpracovány ze získaných dat, a zobrazeny v sumarizační tabulce číslo 4 lze říci, že studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně. Další tabulky, které tyto studenty rozdělují podle zaměření jejich studia na

studenty oborů pomáhajících profesí a studenty oborů nepomáhajících profesí, ukazují, že se jejich názory na seniorskou populaci nijak významně neliší.

Tabulka 6. ukazuje, že studenti pomáhajících profesí (konkrétně studenti teologické a zdravotně sociální fakulty) vnímají seniory jako pořádné, tiché, taktní, čisté, pasivní, zaostalé, krásné, důležité, netolerantní, ohleduplné, smutné, komunikativní, nesoběstačné, pesimistické, nemocné, zábavné, upřímné, zajímaví se, moudré, pomalé, vstřícné, ochotné a nespokojené. Toto v podstatě pozitivní hodnocení mě v celku ani nijak nepřekvapilo. Můžeme totiž vycházet z domněnky prosociálnějšího citění těchto studentů, protože většina z nich již má se seniory a práci s nimi osobní zkušenost. Ať již ze školních praxí v různých zařízeních pro seniory, nebo mimoškolních osobních aktivit (pracovních brigád, dobrovolnické činnosti). Můžeme se také domnívat, že někteří z těchto respondentů považují seniorskou populaci za svou cílovou skupinu v pracovním životě, nebo následném vědeckém zkoumání a proto jsou jim více nakloněni a jejich odpovědi tedy vedly k pozitivnímu hodnocení.

Tabulka číslo 5., která ukazuje sumarizované výsledky, které byly získány od studentů, jejichž obory jsou zaměřeny spíše do tržního sektoru. Konkrétně pro účely této diplomové práce byli osloveni studenti z ekonomické a zemědělské fakulty. Tato tabulka tedy ukazuje, že studenti těchto dvou fakult vnímají seniory jako pořádné, tiché, netaktní, čisté, pasivní, moderní, ošklivé, důležité, netolerantní, bezohledné, smutné, komunikativní, nesoběstačné, pesimistické, nemocné, nudné, upřímné, zajímaví se, moudré, pomalé, vstřícné, ochotné a nespokojené. V podstatě ani tyto výsledky mě nijak nepřekvapily, očekávala jsem, že respondenti, kteří svá studia a pracovní život zaměřují spíše na ekonomickou sféru společnosti, budou seniorskou populaci hodnotit takto. Jsem však upřímně potěšena, že se v tabulce objevuje velký počet pozitivně hodnocených vlastností. Dá se tedy říci, že i studenti těchto typů oborů mají sociální citění.

Na základě výsledků, které vytvořeny z odpovědí studentů můžeme říci, že studenti vnímají seniory pozitivně. Tímto se nám potvrdila stanovená hypotéza *H: Studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně*. Odlišnosti, které jsou viditelné v sumarizačních tabulkách 5 a 6 jsou nevýznamné.

Diskuze nad konkrétními výsledky

Studenti Jihočeské univerzity vnímají seniorskou populaci jako důležitou. Podle mého názoru se tato důležitost dá pojmut z několika hledisek. Například se může jednat o důležitost v ekonomické, politické, nebo sociální sféře. Dále takto mohli odpovídat jedinci, pro které jsou senioři důležití z pohledu předávání zkušeností, rad a pomoci. Protože právě prarodič svému vnoučeti, ať se nachází ve kterékoli životní fázi, může předat spoustu důležitých zkušeností, které on sám ve svém životě získal. (Langmeier, Krejčířová, 2007) Můžeme se tedy domnívat, že při hodnocení seniorské populace v rámci důležitosti se studenti uchýlovali k pozitivnímu hodnocení právě z tohoto důvodu.

Další hodnocená vlastnost byla vitalita seniorské populace. Dotazovala jsem se respondentů na hodnocení zdraví a nemoci. V sumarizační tabulce číslo 3. Můžeme vidět, že studenti vnímají seniory jako nemocné. Nutno zmínit, že mě toto hodnocení nijak nepřekvapilo ani nezarazilo. V podstatě jen potvrzuje to, co říká literatura. Můžeme se podívat na autora Palmora (1999), který popsal předsudky zakládající ageistické chování populace do deseti bodů. Hned první z nich je bod týkající se nemocnosti, kdy popisuje, že se jedná o domněnku, že nemoc je problém všech osob starších 65 let. I autorka Marie Vágnerová píše o tomto faktu, kdy v průběhu stárnutí přibývá nemocných lidí, kteří velice často trpí tzv. polymorbiditou (větší počet různých onemocnění, které bývají chronického rázu). (Vágnerová, 2007) S tímto jevem také souvisí hodnocení seniorské populace jako nesoběstačné. Oba výše zmínění autoři hovoří o tom, že spolu s častým výskytem chronických onemocnění se pojí i závislost na péči druhé osoby. Ať se jedná jen o potřebu dohledu nad různými osobními úkony, nebo o plnou závislost na péči a přítomnosti někoho druhého. (Malíková, 2011)

Dále je nutné zmínit, že i další hodnocení seniorské populace studenty Jihočeské univerzity se shoduje s tím, co praví literatura. Konkrétně se jedná o hodnocení seniorů jako pomalé. Staří lidé jsou totiž v pohybu (konkrétně v chůzi) velice nejistí, protože kosterní aparát se v tomto věku stává méně pevný a člověk tedy může pociťovat obtíže při držení rovnováhy. (Holmerová, 2007) Toto potvrzuje i autorka Šimíčková-Čížková,

která hovoří o tom, že v období stárnutí a stáří dochází v lidském těle k různým atrofickým chrupavek, svalů a kostí. Kvůli tomu jsou pak staří lidé méně hbití, pomalí a nepružní. (2003) Jedním z hlavních znaků stárnutí a stáří je právě celkové zpomalení organismu. Ať již mluvíme o zpomalení metabolismu, reakcí na určité situace, pomalém pohybu seniorů, zpomalení schopnosti zapamatování a vybavování různých myšlenek, nebo zpomalení řeči, či pochopení dané situace (Vágnerová, 2007) Myslím, že studenti, kteří se zúčastnili mého dotazníkového šetření, hodnotili seniory jako pomalé právě z těchto výše uvedených důvodů.

Oslovení studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory dále jako moudré. Tento fakt může potvrzovat i literatura. „Staří lidé nás učí nejen tím, co o minulosti vyprávějí, ale učí mladé i mnoha hlubším hodnotám a postojům...“ (Langmeier, Krejčířová, 2007: 209) V podstatě je tím řečeno, že seniorská populace předává té mladší spoustu zkušeností, poznatků a dovedností, které během svého života získala, čímž se může jevit jako moudrá. Právě toto vidím jako důvod hodnocení seniorů studenty jako moudré.

Dále studenti vnímají seniory jako krásné. Tento fakt mě překvapil, protože mám vlastní pocit, že například v médiích je dnešní seniorská populace zobrazována trochu opačně. Je pravdou, že seniora jako takového spatřujeme v televizních pořadech jen zřídka. Když už se seniorská populace v televizi objeví, jedná se nejčastěji o reklamy na produkty, které jsou spojeny opět jen se stárnutím a stářím. Konkrétně se jedná o reklamy na inkontinenční pomůcky, zubní protézy nebo přípravky na jejich upevnění, doplňky stravy, které se seniorům doporučují, aby měli pevné klouby a lépe udržovali moč. (Tošnerová, 2002) Je potěšující, že studenti Jihočeské univerzity, kteří se zúčastnili mého výzkumu, tento fakt nejspíše nevnímají a při hodnocení seniorské populace v tomto ohledu nejsou zatíženi předsudky plynoucími z ageismu.

6 Závěr

V diplomové práci „Percepce seniorů studenty Jihočeské univerzity“ jsem se zabývala tím, jaké mají studenti vysoké školy názory na seniory, jaké vůči této věkově starší populaci zauímají názory, obecně řečeno, jak studenti na vysoké škole vnímají seniory. Tato práce je složena z teoretické části, kde jsou shrnuty poznatky, zjištěné od různých autorů o problematice stáří, změnách spojené se stárnutím, o studentech vysoké školy, jejich potřebách, o mezilidském vnímání a s ním spojeným fenoménem s názvem ageismus. Praktická část této práce se zabývá vlastním výzkumem, který zahrnuje metodiku, která byla použita pro samotný sběr dat, popis zkoumaného souboru a zpracované výsledky z tohoto terénního šetření.

Diplomová práce měla za cíl zjistit názory a postoje studentů Jihočeské univerzity na seniorskou populaci. Jaké stereotypy a předsudky o seniorské populaci mezi studenty Jihočeské univerzity panují a zda jsou jimi ovlivněni. Pro terénní sběr dat v rámci praktického výzkumu byl zvolen sémantický diferenciál. Oslovení respondenti byli požádáni, aby vyjádřili svůj názor na pěti bodové škále, která byla vždy ohraničena protichůdnými vlastnostmi. Jednalo se například o nemocný-zdravý, moudrý-hloupý, nesoběstačný-soběstačný.

Pro tento výzkum byli vybráni studenti Jihočeské univerzity ze 4 fakult. Zdravotně sociální a teologické, které byly zvoleny pro sociální zaměření svých nabízených oborů, jejichž absolventi jsou vedeni k práci v pomáhajících profesích. Další dvě fakulty jsou ekonomická a zemědělská, které svá studia zaměřují spíše do tržního sektoru. V kapitole zabývající se výsledky jsou uvedena data sebraná od všech respondentů, dále jsou pak rozdělena podle zaměření jejich studií. Výzkum však ukázal, že rozdíly v hodnocení seniorů jsou nepatrné. Celkem jsem zpracovala 400 záznamových archů. Na každé fakultě jsem tedy oslovila 100 respondentů.

Pro tuto práci byla stanovena hypotéza. H: Studenti Jihočeské univerzity vnímají seniory pozitivně, byla výzkumem potvrzena, protože z výsledků vyplývá, že respondenti častěji volili pozitivní hodnocení.

I když stáří je součástí lidského života jako každá jiná etapa, mladší jedinci se tímto obdobím moc nezabývají. Dá se říci, že v dnešní společnosti není stáří nijak atraktivní a

proto jedinci, kteří se nacházejí v mladém a produktivním věku, nad stářím nepřemýšlejí. Tato diplomová práce čtenáři ukazuje, jak právě toto seniorské období vnímají studenti Jihočeské univerzity a jaké mají názory na seniorskou populaci.

Výsledky této práce jsou přínosné jako podklad při osvětové činnosti v rámci ageismu. Z těchto výsledků mohou být vyvozeny závěry, které povedou k zamyšlení. Tato práce může být také použita pro další vědecké zkoumání a publikační činnost.

7 Seznam použité literatury

BENEŠOVÁ, R. *Ageismus*. Socioweb.cz [online]. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=371&lst=113>

BOČKOVÁ, L., HASTRMANOVÁ ,Š. a E. HAVRDOVÁ. *50 aktivně: fakta, inspirace a rady do druhé poloviny života*. Praha: Respekt institut, 2011. 95 s. ISBN 978-80-904153-2-4.

CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 287 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4740-331.

CONAWAY, W. (2009). *Anragogy: Does One Size Fit All? A Study to Determine the Applicability of Andragogical Principles to Adult Learners of All Ages* [Electronic version]. Doctoral Dissertation. Walden University – College of Social and Behavioral Sciences, 2009.

ČEVELA, R, Z. KALVACH a L. ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.

DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 502 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.

Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity. [online]. c2014, [cit.2014-02-22]. Dostupné z <http://www.ef.jcu.cz/about>.

FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Vyd. 1. Grada, 136 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2480-5.

GAVORA, P. a kol. *Elektronická učebnice pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010.[cit.2014-03-01]. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978-80-223-2951-4.

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie Přel. I. Štěpaníková*. 2.vyd. Praha: Portál, 2000, 165 s. ISBN 80-717-8415-X.

HOLMEROVÁ, I, B. JURAŠKOVÁ a K. ZIKMUNDOVÁ. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: EV public relations, 2007, 143 s. ISBN 978-80-254-0179-8.

JANDOUREK, J. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 258 s. ISBN 978-802-4736-792.

JIRÁSKOVÁ, V. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 198 s. ISBN 80-868-6180-5.

KALVACH, Z. *Geriatric a gerontologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004, 861 s. ISBN 80-247-0548-6.

KLEVETOVÁ, D. a I. DLABALOVÁ. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

KOHOUTEK, R. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-720-4064-2.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Stárnutí z pohledu pozitivní psychologie: možnosti, které čekají*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 141 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4736-044.

KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010, 272 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

KUČERA, D. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 213 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.

KUTNOHORSKÁ, J., M. CICHÁ a R. GOLDMANN. *Etika pro zdravotně sociální pracovníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 189 s. ISBN 978-802-4738-437.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

MIKULÁŠTÍK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 325 s. Manažer. ISBN 978-80-247-2339-6.

MLÝNKOVÁ, J. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 192 s. ISBN 978-802-4738-727.

NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozšířené vyd., v Akademii vyd. 1. Praha: Academia, 1997, 437 p. ISBN 80-200-0625-7.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, 287 s. ISBN 80-200-0690-7.

NAVRÁTIL, L. *Vnitřní lékařství: pro nelékařské zdravotnické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 424 s. ISBN 978-802-4723-198.

NÜRNBERGER, E. *Jak získat vnitřní klid a rovnováhu*. 1. vyd. Překlad Natalie Vrajová. Praha: Grada, 2011, 101 s. Poradce pro praxi. ISBN 978-802-4739-045.

PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 978-802-0100-764.

PALMORE, E. B. *Ageism: negative and positive*. 2nd ed. New York: Springer Pub., c1999, 266 p. ISBN 08-261-7002-1.

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998, 270 s. ISBN 80-718-4569-8.

PRŮCHA, J. a J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 9788024739601.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, 268 p. ISBN 80-859-3148-6.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 978-807-3671-242.

ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 208 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4731-339.

SAK, P. a K. KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 225 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-802-4738-505.

SARGEANT, M. *Age discrimination in employment*. Burlington, 2012. 233p. ISBN 978-1409-4581-59.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 189 s. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠTĚPANÍK, J. *Umění jednat s lidmi: [cesta k úspěchu]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2003, 152 s. ISBN 80-247-0530-3.

Teologická fakulta Jihočeské univerzity. [online]. c2014, [cit.2014-02-22]. Dostupné z <<http://www.tf.jcu.cz/historie>>.

TERMANN, S. *Umění přesvědčit a vyjednat*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 164 s. ISBN 80-247-0304-1.

TOPINKOVÁ, E. *Geriatric pro praxi*. 1. vyd. Praha: Galén, 2005. ISBN 978-807-2623-655.

TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus: průvodce stereotypy a mýty o stáří*. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, 2002, 45 s. ISBN 80-238-9506-0.

URBAN, L. *Sociologie trochu jinak*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 208 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-802-4724-935.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-802-4721-705.

VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, Mezinárodní politologický ústav, 2008. 233 s. ISBN 978-802-1046-276.

VURM, V. *Problematika vztahů společnosti k seniorům*. In: Sborník VII. mezinárodní konference- generace 50 plus. České Budějovice: Ledax s.r.o., 2011. 135s. ISBN 978-80-7394-260-1

VÝROST, J. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměník. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

ZACHAROVÁ, E. a J. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 278 s. Sestra (Grada). ISBN 978-802-4740-621.

Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity. [online]. c2014, [cit2014-02-22]. Dostupné z < <http://www.zsf.jcu.cz/about/char.html>>.

Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity. [online]. c2014, [cit2014-02-22]. Dostupné z <https://www.zf.jcu.cz/obecne/zakladni-informace-o-fakulte>.

8 Seznam příloh

Příloha číslo 1: Záznamový arch pro odpovědi studentů Jihočeské univerzity

Příloha číslo 2: CD se základní datovou maticí

Příloha číslo 1

Vážení dotazovaní,

Prosím vás o vyplnění této tabulky, která mi poslouží jako podklad k vypracování praktické výzkumné části mé diplomové práce. Číselná škála 1-5 zobrazuje, jak se váš názor na dnešní seniory blíží k dané vlastnosti. Tento dotazník je anonymní a bude využit pouze pro účely mé kvalifikační práce.

Příklad: Senior je pro mne jednoznačně hlučný, proto označím kolonku v příslušném řádku pod číslem 1.

Příklad: Senior je pro mne spíše ohleduplný, proto označím kolonku v příslušném řádku pod číslem 4.

Studovaná fakulta (vyberte, prosím, jednu odpověď):

1. Teologická
2. Zdravotně sociální
3. Ekonomická
4. Zemědělská

Pohlaví:*   žena   muž

*nehodící se škrtněte

VLASTNOST	1	2	3	4	5	VLASTNOST
pořádný						nepořádný
hlučný						tichý
netaktní						taktní
čistý						špinavý
aktivní						pasivní
zaostalý						moderní
krásný						ošklivý
zbytečný						důležitý
tolerantní						netolerantní
bezohledný						ohleduplný
veselý						smutný
komunikativní						nekomunikativní
soběstačný						nesoběstačný, závislý
pesimistický						optimistický
nemocný						zdravý
zábavný						nudný
upřímný						falešný
lhostejný						zajímající se
moudrý						hloupý
pomalý						rychlý
sobecký						vstřícný
ochotný						neochotný
spokojený						nespokojený